List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepajuki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka (307) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 306. **Chicago, Ill., 22. julija (July) 1913.** **Leto (Vol.) VIII.**

Divji napad na socialiste

PIJANA IN PODIVJANA VOJAŠKA DRHAL RAZDJALA SOCIALISTIČNI STAN V SEATTLE, WASH.

Kdo hoče revolucijo?

Seattle, Wash., 19. jul. — Drhal pijanih in podivjanih zveznih pomorščakov in mornarjev v zvezi z vojaki iz suhega in s tolpo civilistov je sinoči napadla in vdrla v prostore tukajšnje socialistične organizacije in Industrial Workers of the World ter napravila obema organizacijama ogromno škodo. Napad je sledil spopadu članov I. W. W. z zveznimi mornarji v četrtek, v katerem so bili trije mornarj tepeni.

Ker se vsled neke slavnosti mudi tukaj pacifiška rezervna flota, je mesto polno pomorščakov in vojakov iz Fort Lawtona, ki so na dopustu. Včeraj je bil tukaj vojni tajnik iz Washingtona Josephus Daniels, kateri je imel pojedino na križarki West Virginia. Pri tej priliki je Daniels imel daljši govor, v katerem je fanatično napadel socialiste. Dejal je, da "rdeča zastava nima mesta v Ameriki in vsakdo, ki sledi rdeči zastavi, tudi nima mesta v tej deželi." Dalje je hvalil župana v Bostonu, kateri je nekoč prepovedal rdečo zastavo in dejal, da vsak župan, kateri ne stori tega, ni vreden županstva. Rezultat tega govora je takoj pokazal. Tolpa pomorskih vojakov, razvneta in nahujskana vsled neumnih besed, je šla takoj na delo. Tem so se pridružili miličarji in kakih sto civilnih pobalinov. Tolpa je najprej vdrla na ogel Fourth ave. in Westlake Boulevard, kjer prodaja Milard Price navadno socialistične časopise. Voziček s časopisi in knjigami je bil takoj razbit na kosce in časopisi raztrgani in razmetani na vse strani. Po tej "prvi zmagi" je pijana drhal z ameriškimi zastavami v rokah divljala na Fifth ave., kjer ima socialistična stranka svoj glavni stan. Divjaki so razbili veliko šipo na pročelju hiše, vdrli noter in razbili in polomili vse pohištvo. Po končanem "slavnem delu" so pribili zvezdnato zastavo na vrata. Nato je "slavna armada" z divjim vpitjem drla proti poslopju na Washington St., kjer ima I. W. W. svoje prostore. Na potu je divjake skušal ustaviti poln avtomobil policajev; zadnji so zagrozili tolpi, da bodo aretirali slehernega, ako se takoj ne razidejo — in to je bilo vse! Vojaki so se smejali policajem in vpili: "Vaš župan se ne briga za socialiste, zato jim pa hočemo mi dati vetra!" In policaji so mirno gledali vandale. V prostorih I. W. W. so uniformirane barabe pobrale vse mize, stole, časopise in knjige, znosile jih na ulico in zažgale. Pijana vojaška in civilna drhal je nato plesala okrog ognja in pravkar je bila na potu, da vprizori še nadalnji vandalizem, ko je prišel nekdo in povedal divjakom, da se bliža iz pristanišča petdeset pomorskih stražnikov pod poveljem, da aretirajo vse izgrednike. To jih je takoj streznilo in "slavni junaki" so se takoj razpršili na vse strani.

O kakem napadu na sodruge same še ni poročila. Najbrž so se sodrugi umaknili, ko so videli pijano tolpo in tako preprečili krvolitje. Toda škoda, ki jo je vojaški mob prizadjal imetju naše organizacije, je ogromna. Knjig in pohištva so uničili za več tisoč dodarjev vrednosti.

Mir in red v nevarnosti! Nedotakljivost tujega imetja! Hujskanje k uporu in izgredom! Kje se to vrši? All med socialisti? Tisti, ki vedno pišejo in tulijo o "napadih socialistov" na imetje in življenje, naj se zdaj "naspeglajo!" Upamo, da bodo sodrugi v Seattle iskali zadoščenja za ta barbarizem na pristojnem mestu, ako je še kakšna pravica tudi za delavce.

Klanje na Balkanu.

Bolgari obdolženi ostudnih grozodejstev. Poklali 30,000 mohamedancev.

Grški ministrski predsednik Venizelos pripravlja komunikacijo na vse velesile, v kateri bo zahteval, da se Bolgarska briše iz liste civiliziranih narodov, ki so podpisali konvencijo v Hague. Obtožnica Grške, ki se predloži velesilam vsebuje strašne očitke glede grozodejstev, ki so jih baje učinili Bolgari nad mirnimi prebivalci v Macedoniji. Ob času vojne zaveznikov proti Turkom so bolgarske čete pomorile nad 30,000 mohamedanskih prebivalcev. Žene, otroci in starci so bili grozno mučeni predno so izdihnili. V poznejši vojni med zavezniki so — glasom poročila — Bolgari vprizarjali ista zločinstva nad Grki in Srbi. Obtožnico Grške podpira tudi avstrijski konzul v Solunu, kateri poroča o bolgarskih grozodejstvih v Seresu. Konzul poroča, da so bolgarski vojaki zajeli grško prebivalstvo in ga na nezaslišan način mučili. Častniki so vpričo vojakov oskrunili žene in dekleta, med tem ko so njih možje in bratje morali gledati barbarski prizor. Nato so vjetnike sežigali, sekali na kose, pribijali na križe in drugače mrcvarili, preden so izdihnili v strašnih mukah. Poročilo govori dalje, da so Bolgari našli v eni kleti 80 žensk in deklet, ki so se skrile. Bolgari so najprvo oskrunili mlajše ženske, nato so pa zaprli vse izhode v klet, nalili noter par sodov petroleja in zažgali. Pozneje so preiskovalci odkrili grozno ožgana trupla nesrečnih žensk.

Na drugi strani je srbska vlada izdala poročilo 19. jul. o strašnem masakriranju Srbov po bolgarskih četah. Poročilo govori, da so srbski vjetniki umirali v nepopisnih mukah v bolgarskih rokah. Na tleh ležeče in umirajoče Srbe so Bolgari počasi nabadali na bajonete, lomili jim kosti v nogah in rokah, rezali nosove, iztikali oči in pripekali z ognjem. Sploh poročilo o grozodejstvih je tako strašno, da je skoro neverjetno, če je sploh kakšen človek na svetu, da bi počel kaj tako groznega. Česar dolžijo Bolgare. Ako je le tisočeri del resnice, kar se poroča o bolgarskih barbarstvih, potem ne vemo, kaj bi rekli.

Iz Londona poročajo z dne 20. t. m., da se Srbi, Grki in Romunci bližajo Sofiji, glavnemu mestu Bolgarske. Bolgarska armada je tepena in poražena na vseh straneh in kralj Ferdinand milo prosi za mir. Nasprotno pa izjavljajo trije zavezniki, da miru prej ne bo, dokler se vse tri armade ne snidejo v Sofiji. Na drugi strani pa gredo Turki v treh velikih armadah proti Drinopolju in — zadnja vest — dasi še nepotrjena — se glasi, da so Turki že vzeli Drinopolje brez vsake opozicije. Lule Burgas je že padel Turkom v roke v petek in Kirk Kilisič so vzeli dva dni pozneje.

CLEVELANDSKA AMERIKA TOŽENA.

Poroča se nam iz zanesljivih virov, da sta znana trgovca z zemljišči v Wisconsinu, A. Mantel in A. Skubic vložila proti Cl. Ameriki tožbo, radi nekega lažnjivega članka, ki je bil priobčen v omenjenem listu dne 15. julija t. l. Tožba, ki je vložena — kakor se glasi poročilo — na kriminalnem sodišču, se glasi na $50.000.00 odškodnine.

Mulhallova razkritja.

Martin M. Mulhall, bivši glavni agent Narodne zveze tovarnarjev, je prebil brez malega ves zadnji teden na svedoškem stolu pred senatnim preiskovalnim komitejem. V petek mu je prišlo "slabo" vsled neprestanega govorjenja in komite mu je dal za nekaj dni počitnice.

Komite je pregledal nekaj čez 1000 pisem v tem času; a jih še čaka ogromen kup. Na podlagi pregledanih pisem in Mulhallovega svedočenja je do sedaj dognano sledeče:

Izvolitev kongresnika Littlefielda v Maine l. 1906 je stala tovarnarje $60,000.

V glavnem stanu American Federation of Labor v Washingtonu so imeli tovarnarji stalne vohune ki so bili Gompersu vedno za petami.

V svrho, da porazijo kongresnika Pearre v Marylandu so potrosili tovarnarji dnevno $200.

Michael Collins, delavski vodja v Philadelphiji, kateri je bil podkupljen od Mulhalla, prizna, da je enkrat prejel od zadnjega "majhen ček."

Tovarnarji v Indiani so l. 1908 potrosili $22,000 za izvolitev Jas. E. Watsona gouvernerjem, a ni se jim posrečilo.

Štrajk čevljarskih delavcev v St. Louisu pred šestimi leti je bil kupljen za $3000. Denar je bil obljubljen vodji štrajka, nekemu Franku in dva dni kasneje je bil štrajk končan. Toda Frank ni nikdar dobil niti centa. Čim je bil štrajk končan, ni hotela zveza tovarnarjev ničesar plačati in delavski Judež je lepo ostal na cedilu.

Vsled stroge tajnosti so bili agentje in prijatelji zveze tovarnerjev v mnogih pismih označeni le po številkah. Mulhall je bil št. 11, Littlefield št. 9., bivši in sedaj že pokojni podpredsednik Sherman št. 8 itd.

Podružnica zveze tovarnarjev pod imenom "National Council for Industrial Defense" je vsako leto nakolektala med kapitalisti $500,000 do $700,000 in izročila Narodni zvezi v svrho vzdrževanja "lobby" in propagande proti delavskim unijam in delavskim zakonom. Iz tega zneska so bili tudi plačani agentje Mulhall in drugi.

"Siromašni" Bryan!

William J. Bryan je državni tajnik ali toliko kot ministrski predsednik v monarhističnih državah. Kot tak ima $12.000 letne plače, to je tisoč dolarjev na mesec. In ta "veliki" in "priprosti" demokrat pravi, da ne more živeti ob tej plači! Tisoč dolarjev na mesec in Bryan je pred nekaj dnevi pustil svoje uradne posle v Washingtonu in odšel predavat po deželi, da tako "zasluži" nekaj centov "po strani" za nujne potrebe, ker drugače ne more živeti." In zvezni senat se sedaj bavil s tem, da bi mu malo "zboljšal" plačo in tako rešil bogato republiko sramote, da mora "prvi" državljan umirati lakote vsled "beraške" plače.

Ubogi Bryan! Ali ni to žalostno! Hej, vi delavci, — ki služite po tisoč dolarjev in še več na mesec (!) — ali ni res, da je ob taki plači nemogoče izhajati!!!!!

Ne hodite za delom v Porcupine, Ontario, Canada. V Porcupine so premogarji na štrajku.

Štrajk v Bingham Canyon, Utah še vedno traja. Delavci, ne hodite v ta kraj iskat dela, dokler ne bode štrajk končan. Bodimo ljudje in bratje, ne pa izdajalci delavskih interesov. "Bingham Miners Union, št. 67 W. F. of M."

Ali jim škoduje?

En milion, sedemsto in petdeset tisoč majhnih otrok — dečkov in deklic — je vposlenih v tovarnah, rudnikih, premogokopih itd. v Zedinjenih državah ameriških.

"To ni nič!" je izjavil z nasmehom dobro rejeni in gladkoroki zakonodajalec v debati v zborniei, ko je šlo za odpravo gotovega otroškega dela. "Delo ne škoduje nikomur. Za otroke je boljše, da delajo, kakor da bi letali po ulicah in pasli lenobo. Jaz sem proti odpravi otroškega dela."

Ali jim res ne škoduje? Ali je res boljše za teh 1,750,000 glav mladine, da prebijejo svoja mlada leta v tovarnah in rovih? Ali je res neumestno boriti se za odpravo otroškega dela?

Kaj pravijo dejstva o tem?

Izmed gori navedenega števila otrokov-delavcev je 12.000 dečkov v starosti devet do štirinajst let, ki delajo v premogokopih — na poljih trdega premoga. Jim li to delo ne škoduje? Poglejmo kaj pravi uradni zapisnik predložen kongresu in podprt z uradnimi listinami in zapriseženimi svedočbami (Congressional Record, 41 zvezek, 2 del, stran 1553):

"V pljučah malih dečkov se nabira prah, tako da zadobe pljuča drugo barvo. Videl sem dečke, ki so pljuvali črn materijal iz pljuč tudi več let potem, ko niso več delali v premogovih rovih."

Dalje:

"Videl sem dvanajstletnega fantka v rovu, ki je opravljal svoje delo po 14 ur zaporedoma dan na dan za 60 centov dnevne plače. Pogled po premogokopu me je zbodel v srce. Tla, stene, strop, obleka, koža in sploh vse pokrito s črnim prahom; gromenje ropotajočih strojev in padajočega premoga je glušilo ušesa — a zunaj tako lep dan! Skušal sem uloviti košček premoga, ki je letel skoz "chutes", toda zgrešil sem in moji prsti so bili v trenotku vsi obrezani in krvavi. V goltancu mi je pa bilo tako težko, kakor bi me kdo davil. Toliko, da se nisem zadušil v oblaku črnega prahu. Cele tri ure potem, ko sem bil že zunaj, sem moral pljuvati črno zmes iz sebe."

In tako delo ne škoduje dečkom v premogovih rovih? Kdo pravi, da ne?!

Tisoče drugih dela v tovarnah. Kaj pa fabriško delo? Ali nič ne škoduje mladini? Poglejmo zopet v uradni zapisnik:

"Nosili so (dečki) tekočo kovino do žarečih peči neprenehoma celi dan in dan na dan. Razdalja med pečmi je merila sto čevljev in dečki so to razdaljo prehodili, noseči razbeljeni tovor, 72 krat na uro, to je 22 milj na osem ur. Njih plača znaša 60 centov do enega dolarja na osem ur".

Tisoče drugih dela v tekstilnih tovarnah. Oficijelni zapisnik zopet govori o njih:

"Mala Mary je delala v parni sobi v tovarni za čiščenje vlakna. V prostoru prenapolnjenem z oblaki pare je stala celi dan v koritu vode in izvijala mokro vlakno. Bila je premočena do dože, dasiravno pravijo, da imajo deklice gumijast predpasnik. Po zimi mora Mary in stotine drugih deklic ven na mrzli zrak v ravnoisti obleki, v kateri se kuhajo v neznosni vročini podnevi."

Seveda — to je jako zdravo za majhno Mary in za ostale! Kaj pa v tovarnah, kjer predejo in tkejo svilo? Tudi tam je vposlenih na tisoče otrok. In kar je še bolj žalostno, otroci v teh tovarnah delajo tudi po noči. V uradnem poročilu čitamo zopet tole:

"Tesna atmosfera v tovarnah v nočnem času popolnoma omami otroke. In z namenom, da pridejo k sebi, poženejo jih o polnoči za pol ure ven na sveži zrak. Zunaj popadajo otroci kot mrtvi na travo, deske ali kamor že bodi in zaspijo. Ker pa bossje ne marajo, da bi otroci spali, jih navadno polivajo po obrazih z mrzlo vodo. Nikdar ne bi tega verjel, da nisem videl na lastne oči."

Nato opisuje poročevalec svoj obisk v stanovanju malega, šest let starega "delavca", kateri je delal ponoči v svilopredilnicah:

"Na vprašanje, če kaj spi doma, je odgovoril otrok, da ne more spati podnevi. V drugem slučaju so mi pa povedali, da otroci, prišedši iz dela, kar popadajo na postelj, ne da bi se umili, jedli ali potegnili umazano, delavno obleko raz sebe."

O otrocih, ki delajo v volnopredilnicah, poroča uradni zapisnik sledeče:

"Gruče otrok tvorijo, kadar prihajajo zvečer iz dela, čudno sliko. Vsi so pobarvani od pete do glave z različnimi barvami. Pozimi kadar zapade sveži sneg jim je lahko slediti do doma ne le po pobarvanih stopinjah, temveč tudi po kapljah barve, ki kaplja iz njihovih oblek. Dokler zamorejo deklice vzdržati pri delu in, da le redkokatera omedli, delajo tovarne s polnim parom; ali kadar se omedlevanja med delom tako pomnože, da se ne izplača več delati, tedaj pa zapro tovarne."

Omedlevanja pri delu! Če deklice pri delu omedlijo, tedaj nekaj ni prav — ali je? Od neškodljivega, lahkega dela nihče ne omedli. Kako pa postopajo z otroci na delu? Ali so bossje napram njim prijazni ali kakšni? Tudi na to vprašanje odgovarja uradni rekord:

"Bos (v premogolomu) je hodil naokrog vedno s palico v roki in zdaj pa zdaj je potrkal (!) z isto po glavi ali hrbtu dečka, kateri se mu je zdel počasen. Zdravnik neke mestne tovarne mi je pravil, da dobi deset odstotkov otrok, ki so stalno vposleni pred 12 letom, v petih letih jetiko. Veliko se jih pa tudi ponesreči pri delu. Dotični zdravnik je po lastni izjavi obvezal več kot sto otrokom zmečkane prste."

Dovolj! — Nezaslišani zločin! Vposlovanje neodrasle mladine je eno največjih hudodelstev kapitalizma. Že samo radi tega zločina se moramo zavedni delavci boriti z vsemi silami, da pade kapitalizem in da pride na njegovo mesto socializem.

MEKSIKANSKE KOMATIJE.

Meksikansko vprašanje je zopet v ospredju. Evropski kapitalisti, ki so zadnje čase financirali Huertovo strahovlado, sedaj pritiskajo na zvezno vlado, da pripozna Hureta in njegovo bando morilcev. Wilson je zadnji teden pozval ameriškega zastopnika v Washington, da od njega poizve resnični položaj v Meksiki. Wilson je do sedaj ravnal pametno, da ni pripoznal Huerte; kakšno stališče bo zavzel sedaj, se ne ve. Krvavi boji v Meksiki so še vedno na dnevnem redu. Konstitucionalci, ki tvorijo glavno opozicijo proti Huerti, so precej močni in zelo aktivni. Wilson in Bryan sta do sedaj stala na stališču, da ne pripoznata vlade v Meksiki tako dolgo, dokler ne bo predsednik izvoljen potom ljudstva.

V Pittsburgu, Kans., so dne 5. julija aretirali na ulici socialističnega govornika. Aretaciji je ugovarjal okrajni šerif, ki je socialist, — ker ima po ustavi vsakdo pravico obdržavti mirne shode na ulicah, ki so javna ljudska last.

V rudnikih v Cumberland, B. Canada so delavci na štrajku. Delavci, ne hodite v te kraje dokler bode trajal boj med delavci in kapitalisti. Edinole solidarnost delavcev, lahko stre verige kapitalizma.

Delavski pregled.

Delavci, pozor!

V Calumetu, Mich., in okolici se pripravljajo rudarji na veliki štrajk, kateri ima izbruhniti vsak čas. Boj je predvsem naperjen proti Calumet and Heela Mining Co., katera zadnje čase izkorišča rudarje do skrajnosti. Vodstvo štrajka bo v rokah organizacije Western Federation of Miners in glavna zahteva delavcev je osemurno delo in povišanje plače poleg pripoznanja unije.

Opozarjamo slovenske delavce drugod, naj ne gredo sedaj tja, Bodite solidarni! Čuvajte se najgršega imena: skeb!

— V Nevadi je slabo za delavce. Na tisoče delavcev je brez posla. Ogibajte se te države.

— Iz Patersona, N. J. dohaja vest, da štrajk tamošnjih svilotkalcev počasi propada. Izmed 25,000 delavcev, ki so zaštrajkali pred petimi meseci, jih je samo še okrog 10,000 v stavki. V petek je pa glasovalo nadaljnih 2500 izdelovalcev svilenih trakov, da sprejmejo deveturno delo namesto prvotne zahteve za osem ur in da se bodo pogajali s posameznimi lastniki tovaren, torej ravno nasprotno, kakor zahtevajo voditelji štrajka in njihova organizacija I. W. W.

— Izprtje stavbinskih delavcev v Chicagi je končano in 25,000 mož, ki so bili brez posla od 19. jun., se je zopet povrnilo na delo. — Štrajk sprevodnikov in Motornikov v zapadnih predmestjih Chicage (Berwin, Oak Park itd.) je tudi končan zadnji petek in cestne "kare" zopet vozijo kot poprej.

—V Philadelphiji je na štrajku več tisoč krojačev in krojačic.

— Izvrševalni odbor državne delavske federacije v Wisconsinu je poročal na konveniciji v Wausau zadnji teden, da povprečna letna plača unijskega delavca v omenjeni državi znaša samo $712. Neorganizirani delavci so pa plačani še veliko slabše. Preračunano pa je, da delavec z ženo in s peterimi otroci potrebuje najmanj $900 na leto za dostojno eksisteneo.

— Štrajk 100,000 železničarjev na izhodnih železnicah je preprečen. Preprečil ga je predsednik Wilson, ko je pozval v Washington zastopnike obeh strank in dosegel, da so zadnji sklenili izročiti sporne točke razsodišču. V ta namen je kongres naglo spremenil Erdmanov razsodniški zakon v toliko, da je sedaj dovoljeno več razsodnikov. Razsodišče bo razsojalo le o zahtevah železničarjev. Vsaka zahteva od strani železniških družb je izključena.

— Parlament na Švedskem je sprejel zakon za starostno zavarovanje in odškodninski zakon za ponesrečene delavce. Oba zakona so izposlovali socialisti.

— V Ipswichu, Mass. so lastniki tovaren izgnali iz svojih "hiš" 14 rodbin štrajkajočih delavcev na cesto.

Ti delavec. Mar ti je znano, koliko gospodarji dela dajo delavcu? Nič več koliker absolutno potrebuje za življenje! Gospodujoči razred ne da brez boja nič. Delavci, imejte pamet ter si sami uzemite, kar je vašega.

Ignoranca je neprecenljive vrednosti za kapitaliste. Razredna zavest in znanje pa je neprecenljive vrednosti za delavca. Prijatelji, katero stvar si bočemo sedaj izbrati?

Iz naselbin.

Bankhead, Alta, Canada.

Tu smo ustanovili novo društvo Koscinsko št. 72. ter je priklopili k S. D. P. Z. v Conemaugh, Pa. in sicer meseca januarja t. l. Društvo je ustanovljeno na dobri podlagi. Šteje 22 članov in 1 članico. Večina so Poljaki.

Naznaniti pa moram tudi žalostno novico, da je moralo to naše mlado društvo žrtvovati že enega najboljših članov.

Iztrgala ga je iz naše srede kapitalistična roka. **Frank Kropinski** je je njegovo ime.

Vzrok njegove smrti je eksplozija dinamita v novem predoru. Uničila je ta eksplozija dva delavca in nam skoro ni bilo mogoče dognati, kateri je Kropinski. — Imeli smo veličasten pogreb. Pokopali smo ga civilno in v spremstvu dveh društev.

Pri tej priliki se zahvaljujem v imenu dr. Koscinsko št. 72. dr. Sv. Trojice št. 148, Bankhead Alta, ki se je tudi udeležilo pogreba — v polnem številu.

Z bratskim in socialističnim pozdravom

R. Dutka, tajnik.

Op. ur. Drugo smo izpustili, ker ne spada v naš list. Pišite direktno novemu glavnemu uradu.

Aurora, Minn.

Več ali manj se vedno sliši iz naše mlade naselbine: Jutranja Zarja (Aurora). Ne vem, bi li rekel, da je v Minn. ali v Ill. Po zasluženju "Polskegačiča" se je sedaj spremenila v Ill. Tako je vsaj pisal (Pollak) tajniku dr. "Delavec", S. S. P. Z.

Pustimo to; tudi se ne bom bavil z vremenom, niti s komarji, pač pa z delavskimi razmerami. Te zgledajo na prvi pogled dobre, če jih pa pogledamo s pravega stališča, opazimo, da so tako slabe in gnile, da se človeku kar gabi. Zato tudi nikomur ne svetujem hoditi sem za delom. — O strokovni organizaciji ni niti govora. Imamo pač pol ducata in še eno povrhu podpornih društev in sicer tri svobodomiselna in štiri klerikalna.

Neko klerikalno društvo, ustanovljeno po milosti Rev. Pirnata, je, kakor se čuje, — zagazilo v precej velike dolgove.

Hotelo je to društvo konkurirati naprednim, pa je tako samo padlo v lužo, iz katere se bo težko skobacalo. To je pač jasen dokaz, kako so oberkatoličani vzorni voditelji — delavca trpina.

Soc. klub. št. 54 lepo napreduje. 6. julija smo imeli vrtno veselico in shod, skupno s finskimi sodrugi.

Kot slovenska govornika sta nastopila na shodu sodruga Fr. Šavs, urednik Proletarca in Mahne iz Chisholma. Oba govornika sta žela burno odobravanje, kar sta po vsej pravici — tudi zaslužila.

Na shod je bil povabljen tudi Rev. Pollak, znani socialistožrc.

Z nestrpnostjo smo ga pričakovali od 10. ure dop. do 6ih pop.

A, — glej ga spaka, ni ga bilo. Pobral je šila in kopita in hajd na Bivabik. S tem je veleučeni sveti romar pokazal, da ne ve nič in ne zna nač. Kapituliral je pred priprostim delavcem.

Zdaj pa premisli delavec, kakega učitelja imaš. Veleučeni mož, namestnik tesarjevega sina, nadarjen od sv. duha, ki je hodil šestnajst let v šolo, je kapituliral pred priprostim delavcem, ki ima za seboj trirazredno ljudsko šolo. Tukaj se pa vendar vse neha. — Pamet, pamet, takim butcem, ki hodijo 16 let v šolo, pa se ne upajo nastojiti javno, obrnite hrbet. Ali naj nam take duševne reve diktirajo, kaj smemo in kaj ne smemo čitati?! — Pojte se solit!

Iz vsega tega je pač lahko razvidno, kako so zalupani njegovi pristaši, klerikalni kacki in kakšno duševno hrano morajo prebavati.

Pri tem torej ni čudno, da ne čutijo biča kapitala, ki tepe njih in njihove družine.

Zadnje čase imajo ti sveti možje (podrepniki Pollaka) dosti lajati čez socialiste. Lajajo, kakor kužek v luno. Dovolite, da si sedaj tudi usojam vprašati te svete može, kdaj in kje je kateri socialist na Aurori rabil nož in revolver?, — kar se je v nasprotnem slučaju večkrat zgodilo. Koga morajo policaji zapirati radi razgrajanja po ulicah? Kdo govori, da bo treba socialiste linčati? Kdo krši 6 in 9. božjo zapoved? Mar delajo to socialisti? Vsi veste, da je ravno nasprotno. Kaj pa je socializem? To je nauk, ki nas uči in izobrazuje naprej in naprej, — kako se moramo otresti mezdnega suženjstva.

Resnici na ljubo moram reči, da se včasih kak sicer zagrizen klerikalec udari na svoja prsa in pravi: "Nikol' več ne grem v cerkev. Sedaj sem pa socialist, se priduša pri "bari" itd.

No, to pač še ni socialist!

Kdor je socialist, spada k stranki, plačuje prispevke, je organiziran, zaveden, treznomisleč in neustrašen bojevnik z uma svitlim mečem; on je za evolucijo, je nasprotnik vsake divje sile in prelivanja krvi. Gospodje in gospe, kar vas je socialistožrcev, pometite najprej pred svojim pragom izkopajte bruno iz svojih oči, potem šele glejte za pezdirjem pri socialistih.

Pregovor pravi: "Ne hodi na solnce, če imaš maslo na glavi"

Izprašujte svojo vest, izprašujte dolgo, poglejte tudi malo v preteklost in prepričan sem, da vas bo sram samega sebe.

Delavci, sotrpini, koliko časa bomo še spali?! Zbudite se iz sna čas je! Organizirajte se vsi v socialistični stranki; čitajte delavsko časopisje, čitajte "Proletarca" in soc. brošure; oprimite se novodobnega naziranja.

Proč s starim geslom, "kar je bil moj oče, to bom tudi jaz!" Svet se organizira z velikansko naglico. Staro se zametava, oprijemlje se vse modernega naziranja. Stopite v vrste zavednih delavcev; ne bojte se Neveničev, ki vas strašijo s peklom in h—m, sami pa žive na vaš račun razkošno, imajo že na tem svetu nebesa, — a za druga se ne brigajo! Vam obljubljajo plačilo nad zvezdami, sami ga pa hočejo imeti že na tem svetu.

Delajte tudi vi tako, kakor oni in zahtevajte plačilo za svoje delo že tu, na tem svetu; naj le oni čakajo plačila nad zvezdami.

Soc. pozdrav vsem zavednim delavcem.

Ante—Krist.

Aurora, Minn.

Na soc. pikniku dne 6. julija, katerega je priredil soc. klub. št. 54 skupno s Finsko skupino, se je obnesel povoljno. Zbrali smo se v Finski dvorani in združeno odkorakali ob 9:30 predpoldnem iz dvorane z rdečo zastavo in z godbo, stopajoč v dolgi vrsti po mestu. Ob glasih marseljeze dospemo na določeni prostor, kjer se je piknik vršil. Omeniti moram tudi, da so štiri slovenske sodruginje korakale poleg mnogih finskih sodruginj. Ob straneh mesta so pa stali in metali poglede v naše vrste tisti ljudje, kateri se niso upali izstopiti iz ojnice, da svojim osebam udano vstrežejo, ker hočejo biti vedno vpreženi oslički. — Na pikniku je bilo veliko število zbranega ljudstva. Vreme je bilo krasno. Dopoldan je govoril sodr. Fr. Šavs. Njegove besede so očarale poslušalce, in konca ni hotelo biti popraševanja, kdaj bo zopet začel govoriti. Popoldne nastopi na govorniškem odru iz Chisholma prišedši sodr. A. Mahne, zatem pa zopet govorniška grča sodr. Šavs. Škoda, da so skovali Finci tako kratek program za slovenski govor. Slovenski narod je običajno v govorniških predstavah kaj nepotrpežljiv; vedno je pripravljen zapustiti shod. Tu sem pa slišal izraziti se, da "še nisem slišal takega govornika", in pa "da bi tega Čikažana poslušal kar ves dan." Na večer so se še celo moskiti s svojimi ostrimi sulicami vsiljevali k nam socijalistom, misleč si: Saj vendar niso to tako hudi ljudje, kot piše Rimokatolik, da bi krvavo revolucijo izdelovali kar iz kislega mleka in kumarc, kakor si domneva Bivabik-aurorski Polskičič. Mohameda Turka pa je pri vsakem soc. sprevodu tako "špot" da si vleče cilinder na nos, ko stoji pred svojim praznim bazarjem. Tudi govori zmiraj "svoji k svojim", ali Slovenec k Sloveneu. Mi ga pa vprašamo, zakaj pa on, ako je delavec, ne drži z delavcem? Spomladi so bile volitve, in Slovenec je volil Slovenca (Millerskega buhkiperja), ki je bil tudi izvoljen v mestni zastop. Možje druge narodnosti so pa v mestnem zastopu sprejili misel za osemurno delo, ali glejte ta Slovenec je pa z vso silo odgnal to misel. — Zakaj? Zato ker bi potem morali dati osemurno delo tudi pri Millerski kompaniji. Delavec, sedaj pa le delaj še nadalje po 10 ur na dan, ker si tako volil. Vrnimo se k pikniku! Zvečer ob 9. uri so imeli Finci igro tridejanko, katere smo se tudi mi udeležili. Med drugim dejanjem stopi pred oder sodr. Šavs in v kratkih, jedrnatih besedah govori v slovo. Končal je: "Čvrsto se oprimimo organizacije, da bodemo danes leto rekli, glejte nas, kaj nas je. To smo mi, boritelji delavstva."

J. B. Mihelich.

Chisholm, Minn.

Jugoslovanski socialist. klub št. 22 je na svoji redni seji dne 6. julija t. l. izvolile novi odbor, kateri sestoji iz sledečih članov: Mate Mavrin, tajnik; Stevo Kasum, računovodja; Jos. Mavrin, organizator; Louis Drobnich, zapisnikar. — V nadzorni odbor so izvoljeni G. Brinšek, D. Zobec in K. Herljević.

Socialist. pozdrav.!

M. Mavrin, tajnik.

Chicago, Ill., julija 1913

Cenjeno upredništvo:

Kakor je večini Slovencem v Chicagi znano, se je bilo lansko leto ustanovilo slov. del. telovadno društvo "Sokol". Takoj po ustanovitvi so nekateri čakali vspehov, misleč, da če je "Sokol" ustanovljen, je stem že vse storjeno. Ker tega naravno ni bilo mogoče pričakovati, so nepotrpežljivi zapustili "Sokola", a vztrajni so ostali in delali in gojili društvo naprej.

Društva "Sokol" namen je vzgajati telovadbo, ki je vsakemu človeku potrebna. Pa ne samo to; tudi duševno vzgojo si je vzel "Sokol" za nalogo. Uvesti želi poleg telovadbe tudi čitalnico za duševno razvedrilo. —

Ker ni na roki gmotnih sredstev, apeliramo na somišljenike, ki imajo na roki kašne dobre — ne klerikalne — knjige, naj jih darujejo čitalnici. Knjige sprejema br. J. Miller, 2228 — 22nd Str. Chicago.

Mladeniči in mladenke naj bi prišle pa k telovadbi in naj bi se vpisali v društvo. Naše mnenje je, da je bolje za mladino, če si krepi telo in duha, nego da bije brezmiselno žogo, kakor so navajeni Amerikanci. Dalje bo skušal "Sokol" ustanoviti — če bo dovolj zanimajna — posebno šolo s slovenskim poukom, kjer se bodo otroci učili jezika in pravnega življenja brez kakšnega verskega kloroformiranja.

Če bo dovolj odziva, mora stvar napredovati!

Telovadne ure za moške so vsak petek od 8. do 10. zvečer; za otroke je ena ura, to je od 7—8 ure zv. istega dne.

Za ženske je telovadba vsako sredo večer, v času, kakor za moške. Telovadnica je na 2242—44 W. 23rd Place, Chicago.

V telovadnico ima vsak slov. delavec ali delavka prost vstop.

Bratski pozdrav!

Karl Vesel,
2245 — 23rd St.

Glencoe, Ohio.

Skoro nobena številka Proletarca ne izide, ne da bi se v njej ne poročalo o smrti kakega rojaka sodruga. Tudi jaz moram poročati, da smo na dan 10. julija spremili k zadnjemu počitku sodr. Jožefa Dernača. (Op. ur.: Proletarec je že zadnjič poročal o njegovi smrti in sicer na prvi strani..) Pogreb je bil tak, kakoršnega si je pokojnik sam želel, namreč — brez verskih ceremonij.

Dvoje društev se je udeležilo pogreba z zastavami. Zastava dr. Bratstvo, št. 4 v Neffs, ima sliko Karl Marksa, prvega oznanjevalca pravice. Polski sodrugi so nesli rudečo — mednarodno zastavo.

Ko smo položili krsto v grob, je bilo prav milo videti, kako sta se zastavi v slovo pripognili v grob, da sta se dotikali krste.

Iz Glencoe, O., so se vdeležili pogreba vsi tisti, ki so se količkaj zavedali svoje dolžnosti.

Sodruga Jožefa Dernača sem poznal še iz starega kraja in sicer iz Leobna. Socialističnega duha si je pridobil pri čitanju časnikov in knjig. Dokler ni bila ustanovljena jugoslov. soc. stranka, je plačeval mesečne doneske pri češki socialistični sekciji. Ustanovil je tudi social. klub št. 26 v Steel, O., in mu ostal zvest do groba.

Zelo marljiv oje deloval pri podpornih društvih. Društvu "Bratstvo št. 4. S. N. P. J." je bil od ustanovljenja zvesti član. Dvakrat je bil izvoljen delegatom in sicer za La Sall-sko in Cleveland-sko konvencijo.

Ustanovil je tudi društvo "Sokol" in ga priklonil Conemaugski delavski zvezi.

Povsod je marljivo in značajno deloval in agitiral za delavsko socialistično organizacijo. — Bil je še mlad samec, ljubil je godbo in petje ter imel še polno upanj in nad — začrtanih za bodočnost.

Zadnja 4 leta je bil vedno bolehen. Bil je izučen krojač in najtežje delo mu je bilo likanje. Iskal si je zdravniške pomoči pri več zdravnikih. Njegova mati, brat in sestre, vsi so mu stregli med boleznijo, kar so mogli. Pa vsa postrežba in vsa ljubezen mu ni mogla ohraniti življenja. Izgubili smo najboljšega sodruga in agitatorja za delavske pravice.

Sodrug Jožef Dermač, mrtev si danes in počivaš v hladnem grobu. Mi bodemo dodelovali tisto delo, ki si nam ga ti prepustil. Nadaljevali ga bodemo tako dolgo, dokler ne pridemo do cilja in nas ne prinesejo poleg Tebe. Ker si ljubil cvetice naj Ti cvetejo tudi na gomili. Ptice pod nebom naj Ti veselo prepevajo. Solnčni žarki naj Ti svetijo. Jutranja rosa naj Te rosi, kakor se rosijo za Teboj naše oči.

Globoko sožalje izrekam materi, bratu in sestram pokojnika, kakor tudi vsem njegovim sorodnikom!

Ignac Žlemberger.

Detroit, Mich, 16. julija 1913

Cenjeno uredništvo: —

Danes Vam imam poročati važno novico, kakršne si gotovo želite slišati iz sleherne naselbine, kjer prebivajo slovenski delavci — namreč, da smo v nedeljo dne 13. t. m. ustanovili socialistični klub, katerega smo priklopili Jugoslovanski socialistični zvezi.

V ta namen smo priredili javen ljudski shod, na katerem je govoril sodr. A. Gradišar iz Clevelanda, o pomenu delavske organizacije kot političnega in gospodarskega sredstva za izboljšanje delavskih razmer. Sodr. Gradišar je dobro naslikal položaj, v katerem se delavstvo nahaja, zakaj je tako in kako bi bilo lahko drugače, če bi se ono zavedalo svojih razmer. Razložil je v jasnih besedah, katerim potom zamore delavstvo, ki vse producira a dobi od kapitalističnega razreda le gotovo napitnino, doseči polno vrednost za svoje delo. Dalje je razložil kako nastajajo krize in brezposelnost, ko so prenapolnjena skladišča izdelkov, katerih delavstvo vsled nizke plače ni v stanu kupiti od kapitalistov, ki dajejo svojim delavcem komaj toliko, da se skromno prežive. Tako delavstvo trpi pomanjkanje vzlic temu, da je vsega dovolj v skladiščih. Iz navdušenja pričujočih je bilo razvidno, da jim je govoril sodr. Gradišar iz srca in marsikateremu je padla mrena raz oči. Delavstvo — je dejal sodr. Gradišar — se mora organizirati gospodarsko v unijah in politično pa v socialistični stranki.

Tudi sodr. Mantony, ki je shodu predsedoval, je v jedrnatih in nespodbitnih besedah dokazal navzočim, da Slovenci kot narodnjaki, ali naj bo katerikoli drug narod kot tak, ne moremo posamezni ničesar doseči v boju proti kapitalistom, ampak, da se je treba združiti, kajti tudi kapitalizem je mednarono združen, da tem lažje izkorišča delavski razred. V govoru se je dotaknil tudi balkanske vojne in pokazal, kako hinavsko vlogo igra v vojni na Balkanu avstrijska kapitalistična politika, ki od zadaj ščuje na Srbe, Jugoslovane sploh. Iz vseh takih in enakih mahinacij je razvidno, da gleda kapitalistični razred vedno in povsod za svoje interese, kar nas le utrja v misli, da mora tudi proletarijat gledati za se. To pa more vršiti edinole v mednarodni socialistični stranki. Nato je govoril tudi sodr. Jos. Mantony, ki je dejal, da je laž, da hočejo socialisti vzeti komu vero, ker je sploh izključeno, da se da ta reč komu vzeti, če jo ima ali če je nima. Posamezni farčki pa še z daleč niso vera. Če se posamezne štrebarske žegnane fantičke — kakor je na pr. Sojarček ali Janezek, katera drži večina ostalih slov. amer. duh. za nekakšne "flirt-frkoline", ki napadata socialiste in socializem, je to le hvaležno delo za cel slovenski rod. Tako domišljavih božjih agentov, kakor sta ta dva, sploh nima noben narod na svetu. Zato vrše socialisti dobro delo, kadar jih šibajo.

Na koncu shoda se je vpisalo 12 članov v klub, z obljubo, da jih pristopi še več.

Tako smo prišli tudi detroitski slovenski delavci končno do zaželjenega socialističnega kluba. V naprej bomo držali redne seje vsak mesec, kakor tudi predavanja in debate in tako brusili uma svetli meč.

Poleg novoustanovljenega socialističnega kluba imamo tudi društvo S. N. P. J., S. S. Z. in dr. Barbare, kakor tudi pevski zbor "Ljubljanski vrh". Za pevski zbor se največ trudi njegov učitelj sodr. M. Klopčič. S pomočjo drug drugega nameravamo v naši naselbini napredovati in iti naprej po poti, ki jo je začrtal mednarodni socializem; napredovati hočemo duševno in gospodarsko in tako pokazati, da se tudi detroitski slovenski delavci zavedajo svojega razreda in da so lahko v posnemanje ostalim, ki še niso prišli do tega spoznanja. Naprej, nova straža!

Pozdrav vsem sodrugom,

Thos. Petrič,
začas. tajnik.

Pittsburg, Pa.

Dragi "Proletarec"!

Že večkrat se je omenjalo v "Proletarcu", še večkrat pa v veseli družbi, kako silno je potreben pri nas socialističen klub. V listu se je že parkrat bralo, da se klub ustanavlja. Dobro bi bilo, da bi se res vendar enkrat začelo. Najlepšo priliko smo seveda zamudili ob času Kristanovega shoda. Koliko naših rojakov se je v srcu zavezalo ob prepričevalnih Kristanovih besedah, da pristopijo takoj v klub, kakor hitro se ustanovi. Saj pri nas je — v eni hiši zadosti rojakov za dva kluba, da bi le eden stvar v roke vzel. Vsaka stvar je težavna v začetku, počasi se pa vse ovire premagajo. Če bi se enkrat pri nas klub ustanovil, bi se nam v kratkem pridružili tudi naši okoličani. Znano je, da je vse polno naselbin okoli Pittsburgha. In v kratkem času bi se začelo veselo delo za probujo delavca, za zboljšanje tužnega položaja.

Edina zavora soc. klubu je ta, da se premalo stori za razširjenje našega lista ravno v Pittsburghu in okolici. Tisti, ki ste že danes prepričani proletarci, bi morali skrbeti, da bi list Proletarec prišel gotovo v vsako hišo. To je čisto lahko. Skoro pri vsaki hiši je 5—12 fantov. Med temi se gotovo dobi brez težave enega naročnika, če ne več. Čitali bi ga tako vsi — cela naselbina. In videli bi, če bi ne bil naš bodoči klub na ta način eden največjih v Pennsylvaniji.

Govorilo se je že veliko o zadružni prodajalni in o tem in onem, pa vse je pri starem, — da ni — ni. Zato pa je treba pričeti, sedaj v kratkem, ko bo vročina malo ponehala, da bomo imeli čez zimo o čem govoriti, ko se bomo skupaj shajali. Da ne bo naš namen samo kvartanje, ampak razgovor o delavskem položaju.

Delavski položaj bi pri nas še ne bil tako napačen, ko bi bili delavci bolj organizirani, da bi si položaj malo zboljšali. Tako je pa mnogo dela — pa slaba plača. Delavci, organizirajmo se!

Lorain, O.

Dragi urednik:

Prosim uvrstite sledeče: — Člane jugoslovanskega socialističnega kluba št. 89 obveščam, da se vrši redna klubova seja dne 26. julija ob 7. uri zvečer pri sodr. A. Rahotinu. Na tej seji bomo izvolili odbor za drugo polovico leta in rešili druge važne tekoče posle.

Sodrugi! Ne morem si kaj, da bi vas ne opozoril, da se bolj redno udeležujete sej kluba. Socialistična stranka ni tukaj samo za parado, ampak da izvršuje organizatorično delo, ki naj rodi delavcem vspehe na gospodarskem in duševnem polju. To delo pa ni dolžan izvrševati samo eden ali dva, ampak vsi člani potom udeleževanja klubovih sej. Člani kluba morajo vedeti za vse akcije, ki jih želi klub podvzeti, kajti tajnik in organizator izvršujeta le sklepe klubovih članov, in če ni sklepov, znači, da ni dela; če pa ni dela, tudi ni vredno da klub obstoji. — Ni dovolj, da se reče "Jaz sem socialist". Same besede ne ustvarjajo socialistov. Tvoja sveta dolžnost je, da si na seji in če imaš kaj koristnega, da predložiš klubovi seji.

Kapitalisti, ki sklepajo v svojih korporacijah o načrtih, kako bi več izprešali iz delavnega ljudstva, se udeležujejo svojih korporacijskih sej redno. Oni se torej prav dobro zavedajo svoje dolžnosti. Zakaj bi se je torej delavstvo ne zavedalo? — Poglejmo koliko dela nas čaka na vseh krajih: Naše meščansko in versko časopisje laže vsak teden o delavcih in socialistih, samo da bi diskreditiralo delavsko stvar. Ali bomo mi držali roke križem?

Na plano, na delo iz letargije, k sejam kluba! Nadejam se, da bo ta seja dobro obiskana in da bo vsak član pripeljal vsaj enega rekruta na sejo.

Pozdrav na vse sodruge! Vaš za ojačanje delavskih bataljonov.

Math Bizjak, zapisnikar.

OD NEKOD.

Cenjeni sodrug urednik!

Saperlot, kakšno reklamo dela socialistom "Amer. Slovenec". Nak, tega si pa nisem mislil. V naši naselbini je vse pokonci in vsak želi takoj postati član unije in socialističnega kluba, da se maščuje proti nesramni pisavi žoletskega "cukelna". Ne bi verjeli, kako se delavci, ki so bili dozdaj zaspani in se niso vtikali v politiko ne v verske zadeve, zgražajo nad početjem gospodov okrog A. S. Če je povsod tako, potem bo J. S. Z. štela v kratkem 3000 članov in "Proletarec" bo pridobil vsaj par tisoč novih naročnikov. (Op. ured. Upravnik lista pravi, da je ta teden eden najboljših, od kar obstoji "Proletarec" — kar se tiče novih naročnikov namreč. Čistega dohodka samo za naročnino — je $279.85c. Gotovo ima pri tem vspehu nekaj zasluge "Amer. Slovenec". Taka brezplačna reklama je že nekaj.

Torej delavec, ki pravzaprav živi tistega žoletskega in čikaškega lenuha, naj bi poslušal psovke tistega, kateremu bi se moral zahvaliti, da ga vzdržuje ?Taka nesramna predrznost! Seveda se ta garda skriva za katoličanstvo in vero, ampak ta manever danes ne vleče pri razsodnih delavcih več. — Delavec je delavec, pa naj bo katolik, žid, mohamedanec, luteran ali pa budist. Delavci so komaratje, izpostavljeni enakim nesrečam v rudnikih, na progah, v gozdu ali na stavbah. Rad bi videl napr. Toneta Sojarca ali nadutega Janeza, če bi odklonil pomoč drugoverskega delavstva, če bi mu pretila nevarnost na 20. nadstropju poslopja. — Delavsko čutiti zamore samo delavec, za to je naravnost zločinsko, če kakšen nadut far, ki bi se imel držati svojega biznisa, zabavlja čez delavce in njih stranko. — Sodelavci! Kadar slišite take zabavljice proti delavcem od strani tistih, ki niso nikdar črhnili besedice v korist delavstvu, pač pa ga vedno potlačevali duševno in gmotno, tedaj — ravno tedaj je naša nasvetejša dolžnost, da pokažemo svojo solidarnost, gremo na agitacijo in delamo za naše časopisje — socialistično propagando. To jih bo bolj bolelo kot vsi spisani članki v "Proletarcu". Članki to gospodo ne bole, ker nimajo nobenega človeškega čuta in dostojnosti več v sebi; boli jih edino to, ako vedo, da naša stvar vse bolj napreduje, čimbolj se zaganjajo v nas. Valovom hočejo zapovedati, toda to valovje jih bo prejalislej zajelo in gospodarilo ž njimi kakor z jesenskim listom, ki je odpadel od drevesa.

Naprej fantje! Naprej za delavsko osvoboditev!

Vaš V. Obid.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908. | Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 91|a, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROSTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 3536 E. 80 St., Cleveland, Ohio.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, box Tolleston, Ind.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib st.; Numrey Hill. N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORŠEK, 1. porotnik, box 2121, West Mineral, Kansas.
JAKOB KOCJAN, 2. porotnik, box 187, Conemaugh, Pa.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, box 87 Girard, Kansas.

VRHOVNI ZDRAVNIK.

S. A. E. BRALLIER, Greeve st.; Conemaugh, Pa.

Uradno glasilo: PROLETAREC.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštnih; Expresnih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

DELEGATOM BIVŠE KONVENCIJE S. D. P. Z. KOT TUDI VSEM ČLANOM IN ČLANICAM NA ZNANJE.

Gotovo je še vsem delegatom v spominu, kako je bivši blagajnik I. Pajk kazal na konvenciji ček od tvrdke Wm. H. Raab & Bro. v znesku $2.15, ter je na neverjetno hudoben način lagal, da je bila omenjena vsota namenjena meni kot provizija od naročenih zveznih tiskovin. Na konveniji sem se zavezal, da bodem predložil zapriseženo izjavo od omenjenega tiskarja, kar storim tem potom, da se dokaže, kje je laž in grdo natolcevanje, a kje resnica in pravica.

Iz naslednje zaprisežene izjave lastnika tiskarne je razvidno, na kak prefrigano hudoben način je prišel v posest istega čeka, ter bode takoj vsakemu jasno, da ga je prinesel na konvencijo zato, da bi s pomočjo istega krivično dokazal, da sem jaz vlekel provizije od tiskovin. Ne bodem ničesar dostavljal, temveč priporočam, da vsak član pazno prečita naslednjo zapriseženo izjavo od g. Raab-a, ter potem primerja isto z izjavo od g. I. Pajk-a na konveniji, — ter presodi sam.

Kot je izjavil g. Raab, je daroval omenjeno vsoto izrečno za zvezo, a kljub temu I. Pajk še do danes ni izročil omenjenega, kamor spada, kot tudi še ni poravnal nikakega primankljaja. Pričakovati je bilo po vsej pravici, da bode do 1. julija poravnan in vložen v banko primanjkljaj, kolikor je javni računovodja dokazal, a mesto tega pa je primankljaj od konvencije do 1. julija celo narastel za $106.90; toraj ob konveciji je bilo primankljaja, kateri je nastal, kar je bil g. Pajk blagajnik $528.50, a danes pa znaša isti $635.40. Nihče ni nezmotljiv, zato se tudi ne sme šteti v zlo, da se je bivši blagajnik zmotil, da je denar, katerega je prejel za zvezo, hotel porabiti v svojo korist; upati je, da bode sedaj, ko smo njegovo **pomoto korigirali**, oddal denar, komur spada.

Sliši se, da hodi eksblagajnik okoli odvetnika, ter na vse pretege tuhta, kako bode dal mene, če že ne obesiti, vsaj v temnico zapreti. Kaj ne, kako sladko bi se bilo maščevati, ker meni pri računanju ne prinese iste bilance, kot je denarja na banki. Ne bode nič iz te moke; vsako stvar, katero sem kedaj trdil, ali še trdim, sem pripravljen dokazati, tudi to, da je v resnici primankljaj v zvezini blagajni narastel od konvencije do 1. julija za $106.90.

V Conemaugh, Pa. dne 15. jul. 1913.

Viljem Sitter,
nadzornik, S. D. P. Z.

Zaprisežena izjava g. Raab-a se glasi dobesedno kot sledi:

State of Pennsylvania SS.
County of Cambria

Personally appeared before me, a United States Commissioner William H. Raab, of the firm of William H. Raab & Brother, Printers and Publishers, of the City of Johnstown, Pa., who being duly sworn according to law deposes and says as follows:

That on the fourteenth day of April, A. D. 1913, John Pajk, of the Borough of East Conemaugh, County of Cambria, and State of Pennsylvania, personally came to the office of the aforesaid firm, in the City of Johnstown, Pa., and paid, by check, the account of the S. D. P. Z., of which he was than Treasurer; that he requested of the affiant a cash rebate to the said Society; and that the affiant then gave to him a check for the sum of $2.15 to be paid the society as a present from said firm. Also that during all of the course of dealings between William Sitter, Secretary of the said Society and the aforementioned firm, that the said William Sitter never requested nor asked for any manner of rebate or commission for himself, nor did he in any manner receive any sum or sums of money as a reward for bringing work to the aforesaid firm, but at all times endeavored to secure the best, most reasonable prices for the said Society.

WM. H. RAAB.

Sworn to and subscribed before me this 16. day of June, 1913.

Robert C. Hoerle,
United States Commissioner
Western District of Penna.
Com. expires Feb. 6, 1916
Johnstown Pa.

Prevod v slovenščini se glasi:

Država Pennsylvania SS
Okraj Cambria

Pred menoj, podpisanim komisarjem Združenih držav, se je osebno zglasil William H. Raab, član tvrdke William H. Raab & Brother, tiskarji v mestu Johnstown, Pa. kateri pod prisego izjavlja in pove sledeče:

da je dne 4. aprila 1913 prišel osebno v pisarno zgoraj omenjene tvrdke v mestu Johnstown, Pa., John Pajk iz East Conemaugh, okraj Cambria, država Pennsylvania in je plačal s čekom račun za S. D. P. Z. pri kateri je bil on isti čas blagajnik; da je on omenjenega zapriseženca zaprosil za popust v denarju za omenjeno zvezo; ter, da mu je potem omenjeni zapriseženec izročil ček v znesku $2.15, kot darilo zvezi od omenjene tvrdke. Nadalje, da skozi ves čas, kar je William Sitter, tajnik omenjene zveze naročal tiskovine in drugo pri zgoraj omenjeni tvrdki, ni omenjeni William Sitter nikdar zaprosil, ali sploh prašal za kaki popust ali darilo za sebe, kot tudi nikdar ni prejel nobene svote na noben način, bodisi popust ali darilo od naročil pri omenjeni tvrdki, temveč je pri vsakem naročilu gledal na to, da je dosegel kolikor mogoče nizke cene za zvezo.

Podpis: Wm. H. Raab,

Zaprisegel in podpisal pred menoj dne 16. junija 1913.

Podpis: Robert C. Hoerle,
komisar Združenih Držav za zahodno Pennsylvanijo.

Stranka

POMAGAJMO NAŠIM BRATOM

Eksekutiva socialistične stranke se obrača do vseh sodrugov in simpatizujočih s sledečim apelom:

"Socialistična stranka izvršuje velike in vedno večje naloge. Več kot 100.000 moških in ženskih stopa rama ob rami v socialistični stranki in skoraj pol miljona ljudi izkazuje, da se strinjajo s socialističnimi načeli s tem, ker so glasovali za socialistične kandidate.

Socialistična stranka je srce delavskega gibanja v Ameriki. Ona je ponosna na vsak vspeh, ki ga delavstvo doseže. V vsakem slučaju resno opominja tiste, ki žele bojev in nastavlja roko, da privabi svojega brata pod zaščit — obrambo. Kjerkoli se kaže drzno izkoriščanje in potlačevanje, vzdigne svoj glas.

Glavni odbor socialistične stranke je poveril sodrugom E. V. Debsu, A. Gemerju in V. Bergerju, da gredo v W. Virginijo, kjer je štrajk in kjer vlada med premogarji nepopisen glad in revščina, da ukrenejo, da se doseže pravica. Posestniki premogokopov so pokazali prav zločinsko preziranje napram življenju štrajkujočih in za pravico se borečih premogarjev. Moške, žene in otroke so izgnali iz njih lastnih domov. Otroki so se rodili pod šotori in v barakah, ker premogarji niso bili več v stanju prenašati izkoriščanje in potlačevanje lakonih premogarskih baronov.

Kot socialisti, je nam potreba, da nekaj storimo! Naša dolžnost je na dlani. Prilika je taka, da ne kmalu enake.

Governer West Virginije, Hatfield, je obečal našim sodrugom, ki so se mudili tamkaj, da bodo od zdaj v naprej imeli delavci popolno pravico organizirati se, in da bo socialistom svoboda govora zajamčena. Pojdimo in poskusimo, koliko je na tem resnice! Premogarji so pripravljeni z odprtimi rokami sprejeti našo agitacijo. Ali zato je potreba gmotnih sredstev. Mi ne moremo zahtevati pomoči od njih; v tej krizi je naša dolžnost, da jim pomagamo, z namenom, da si potem pomagajo sami.

Pa ne samo to delo je potrebno, da ga izvrši socialistična stranka, ampak tudi delo za zdramitev razredne zavednosti nas kliče na plano. To delo hoče stranka izvršiti, zato pa je potreba gmotnih sredstev. Zavezujemo se, da bomo skrbno vršili svoj posel s svotami, ki jih dobimo. Vspeh je odvisen od vaše darežljivosti. Potreba je, da delamo složno, neumorno in vspešno. Na plan torej sodrugi!

Izvrševalni odbor S. P. za Ameriko.

* * *

Podpore v ta namen je pošiljati tajništvu J. S. Z. 111 N. Market st., Chicago, Ill., ali pa tudi na upravništvo "Proletarca".

IZVLEČEK SKLEPOV NA SEJI EKSEKUTIVE J. S. Z. dne 12. julija 1913.

Navzoči so bili Krpan, Savić, Godina, Dubravac, Polovina, Masten, F. Petrich in Bajskić. Od odbora za tiskarno J. Zavertnik ml., od uredništva pa sodr. F. Škof za Proletarca, sodr. Bornemissa pa za N. G.

Predseduje sodr. Godina. — Glede konference čikaških klubov, ki bi se imela vršiti prvo nedeljo v juliju, na kateri bi se sprejel štatut, a se ni vršila, se sklene, da se ista vrši zadnjo nedeljo v juliju ob 9. uri predpoldne na 1830 So. Centre ave.

Glede odloka izza zadnje seje o vprašanju, ali naj sodrugi v S. S. Pittsburgu, št. 57, kateri žele pojasnila — pristopajo k sokolskim društvom, se zaključi, da gl. odbor ne priporoča članom zveze pristopati k sokolskim društvom, ker ta društva v Ameriki ne odgovarjajo svojemu namenu, pač pa so često orodje meščanskih krogov, kateri potom tega "sokolstva" odvrača delavce od razrednega boja. Dasiravno nepolitični, razni posamezniki v sokolskih društvih nasprotujejo socializmu in imajo le-te za protidelovalno sredstvo.

Poročilo sodr. Lučiča, in sodr. Fabianića, ki se mudita na agitacijskem potovanju za zvezo in jugosl. časopisje, prvi na jugu, drugi na severu — se vzame na znanje.

List tajniške konference v Pennsylvaniji, v katerem poročajo da so sprejeli predloge, ki jih je modificirala zveza za obdržavanje shodov, na katerih naj bi govoril sodr. Savić, se vzame na znanje. — Sodr. Savić izjavlja, da njemu vsled slabega zdravja ne bo mogoče prevzeti naloge govornika za te shode. Pravi, da se je obrnil na sodr. Cvetkova, kateri, misli bo nalogo prevzel. — Njegova izjava se vzame na znanje in tajniškemu Vječu v tem smislu poroča, kar je deloma storil že tudi sodr. Savić sam.

Prečita se list sodr. Val. Šanteka, kateri vprašuje, zakaj ne more postati član socialistične stranke, ako neče biti član jugoslovanskega socialističnega kluba v Keneshi. Sodr. Šanteku se poroča, da je glede odloka gl. odbora na zadnji seji napačno informiran, kajti član stranke lahko postane in vstopi v klub druge narodnosti. Jugoslovanska socialistična zveza si obdrži le pravico, da mu ne izda prestopnice.

Sprejme se predlog, da se izda v naših listih oklic za zbiranje prispevkov za štrajkujoče premogarje v W. Va., katerega je izdala pred kratkem eksekutiva skupne stranke. — Vsi doneski se imajo pošiljati gl. tajniku zveze, kateri odda potem svoto izvrševalnemu tajniku skupne stranke.

Sodr. Petrič predloži list, ki ga je pisal sodr. M. Glumac, ki se nahaja vsled svoje bolezni na Pacifiku, gl. tajniku in katera vsebina je osebnega in uradnega značaja. Sklene se, da se list prečita. — V pismu navaja sodr. Glumac svoje fizično in gmotno stanje in prosi, če bi se mu moglo na kakšen način pomoči financijelno, ker bi rad zapustil kraj in se preselil. Pripravljen je svoto, ki bi se mu dala, odslužiti z duševnim delom, če je potrebno pri R. S. ali N. G.

Po daljšem posvetovanju se na predlog sodr. B. Savića sklene, da se da iz zvezne blagajne $20.00 in v listih naredi apel na klube za prostovoljne prispevke, kateri naj se pošljejo gl. tajniku, on jih odpošlje pa prizadetemu.

Ta predlog se sprejme s štirimi glasovi. — Sodr. Petričev predlog, da se ne da ničesar iz blagajne, pač pa, da se naredi v naših glasilih apel na klube in posamezne sodruge, propade z dvemi glasovi.

Gl. tajnik poroča, da so bili izbrani v nadzorni odbor v okrožju 100 milj iz Chicage, kakor se glase pravila, sledeči sodrugi:

Frank Novak, Milwaukee, Wis. z 41 glasovi; Nick Hinich, Milwaukee, Wis., z 38 glasovi in Sp. Marković z 29 glasovi. Ostali trije so dobili: D. Ekonomoff 24, John Rogel 22 in John Zakovšek 22 glasov. — Izvoljeni so torej prvi trije, med tem, ko so zadnji trije namestniki.

Poročila o stanju zveze za mesec junij in zadnje tri mesece posebej se vzame na znanje.

Dohodkov za april, maj, junij je bilo	$1234.56
Izdatkov pa	1025.64
V blagajni dne 30. junija	208.92
Imetje z gotovino znaša	499.67
Dolg pa	600.62
Deficit	100.95

Sodr. Zavertnik ml., poroča kot tajnik zvezne tiskarne o stanju računov in povrnjenih certifikatih, od katerih eni niso pravilno podpisani od lastnikov, vsled česar jih bo treba vrniti, da se stvar uredi. Konečno poročilo o vrednosti delnic, ki jih je dobil hrv. osred. odbor za predajo tiskarne se vrši v soboto večer, dne 19. julija ob 8. uri zvečer v prostorih jugosl. soc. kluba št. 6, 1830 So. Centre ave, kamor bodo povabljeni tudi ostali odborniki za tiskarno.

NAZNANILO IN PRIPOROČILO.

Sodrug Frank Šavs je šel za par tednov na agitacijsko pot v Minnesoto. Ako bode dopuščal čas, obišče tudi delavce na gorenjem polotoku Michigana. Sodrug Šavs ima polno pravico izvrševati vse posle ki se tičejo "Proletarca" in Jugoslovanske socialistične zveze."

Uprava "Proletarca."

Izobrazba.

PLAVANJE IN POTAPLJANJE

Vedno večje število ljudi spoznava blagodejni upliv kopanja na prostem. Seveda se dogodi marsikatera nesreča pri kopanju, ki bi se lahko preprečila, če bi kopajoči bolje obvladali vodo. Onim, ki znajo plavati, kakor tudi onim, ki ne znajo te umetnosti, ali se vzlic temu radi kopljejo, podajamo nekaj navodil pri kopanju.

Za neplavalce velja pred vsem: neplavalec naj gre v vodo do prsne višine. Tudi za plavalce velja pravilo, da naj ne hodijo dalje v vodo kakor le tako daleč, da čutijo še tla pod nogami, ker med plavalci in plavalci je velik razloček. Oni, ki na primer v omejenem kopališkem prostoru dobro in pogumno plava, oni ni tudi že v reki ali odprtem jezeru izurjen plavač. V reki in jezeru mora biti plavač gospodar vode, ako hoče plavati brez nevarnosti. Plavač ne sme biti vrtoglav, to se pravi, da mu mora biti popolnoma vse eno, ali meri globočina pod njim 20 ali 50 metrov, ali mora plavati do obrežja 50 ali 500 metrov, ali ga potegne tok s seboj, ali ga obvlala on. Pravi plavač mora biti pred vsem samozavesten. Samozavest pri plavanju si lahko slehrni pridobi, če ima le trdno voljo. Najprej naj plava v kopališču gor in dol večkrat, ne da bi prenehal. Čez pet ali deset minut postane plavač truden, trudnost pa mora premagati. Ako pa ne more premagati utrujenosti, mora pač iti iz vode in počivati kakih pet minut. Po počitku naj prične poizkus iznova. Čez osem dni bo opazil plavač, da ni več truden, da zdrži brez posebnega napora pol ure v vodi. S tem je cilj že skoraj dosežen. Treba je le še, da se nauči plavač plavanja, pri katerem izostanejo predpisani plavalni gibi. Najprej se mora priučiti hoje po vodi. Hoja po vodi je zelo važna, ker so pri tem roke popolnoma svobodne. Svobodne roke rabi plavač posebno tedaj, kadar hoče iz vode ob strmem obrežju, ali če gre med plavanjem v čoln. Hoje po vodi se najlažje priuči pri doprsnem plavanju, takrat naj spušča noge vedno globeje, dokler ne stoji navpično. Nato naj giblje z nogami tako kakor pri plavanju, roke naj mirujejo, a ni jih treba potegniti še iz vode. Do sem je stvar čisto enostavna, težkoče nastajajo šele tedaj, kadar plavač dvigne najprej eno, potem še drugo roko iz vode. Za to je treba zelo veliko vaje. Opozoriti je prav posebno na to, da ni treba z nogami enakomerno gibati, kakor pri navadnem plavanju, stopa se lahko izmenoma. Vendar je to za začetnika precej naporno, ker se mora silno hitro gibati. Kadar je plavač že bolj hrden, tedaj postajajo gibi vedno počasnejši.

Kdor zna dobro plavati v navadni legi in mu tudi hoja po vodi ne dela več težkoč, ta se priuči plavanju na hrbtu mimogrede. Pri plavanju na hrbtu rabijo le noge, ali le roke. A tudi pri navadnem plavanju je neobhodno potrebno, za pridobitev samozavesti, da ne delujejo vedno vsi udje, ali naj počiva ena roka, ali pa ena noga. Vsak, kdor hoče postati spreten plavač, mora gledati na to, da se osvobodi polagoma vseh plavaških predpisov. S tem seveda ni rečeno, da so ti predpisi za nič, ali oni plavač je za nič, ki ne more izhajati brez njih. Kadar dobi tak plavač pri plavanju krč v nogi, si ne zna pomagati. Zato je treba pri navadnem plavanju poskušati, da je leva ali desna noga popolnoma mirna, med tem ko se tempo plavanja nič ne spremeni. Temu se priuči zelo lahko vsak plavač, ako za začetek poskuša le pri dveh ali treh sunkih obdržati mirno nogo, kmalu jo bo lahko držal na daljši poti. Mnogo lažje je držati roko pri miru. Tudi srednje dober plavač se nauči te sprenosti v dveh ali treh tednih. Teh vaj človek ne pozabi nikdar, kadar jih zna perfektno, plavač s temi spretnostmi gre brez skrbi v vsako vodo. Seveda trdijo nekateri, da je že marsikak dober plavač utonil. Ali resnično dober plavač ne more nikdar utoniti, to bi se moral še truditi. Ako res utone dober plavač, tedaj ga je zadela v vodi kap, ki bi ga pa ravno tako lahko zadela tudi na suhem.

Dobri plavači so skoraj vsi izurjeni v neki plavaški umetnosti: popolnoma mirno leže v vodi, na ganejo se, voda jih goni dalje. To je pa umetnost, katere se ne more naučiti niti najboljši plavač, če ni njegovo telo ustvarjeno za to. Tudi mnenje, da se vsak človek lahko nauči plavanja, je napačno. Posebno ljudje, ki imajo zelo močne kosti, se potope v vodi kakor štor, če niso privezani na vrvi. Imajo dobro voljo, razumejo sunke, a plavati ne morejo.

S plavanjem je najtesneje združeno potaljanje, ki se ga lahko nauče tudi neplavači. Vsak dober plavač naj bi gledal, da se priuči potapljanju, da zdrži vsaj dobro minuto pod vodo in da se potopi vsaj dva metra in pol globoko. Iz skakalne deske bi se moral znati vsak dober plavači potopiti vsaj tri metre globoko. Potapljanja se nauči najlažje tako, da je lega telesa v vodi skoraj navpična, glava navzdol, z udi naj giblje prav tako kakor pri plavanju. Voda skuša človeka potegniti navzgor, ali s trdno voljo je treba premagati moč vode. Ako hočemo, da ima potapljanje kako vrednost, tedaj morajo biti pri potapljanju oči odprte. Lažje je, če se skoči že v vodo z odprtimi očmi, težje je, odpreti oči šele pod vodo. Ako se drži pri skakanju glavo preveč nazaj, tedaj se lahko primeri, da vdari voda ob očesno zenico, kar povzroča občutno bolečino in je očem v kvar. Potapljanje z odprtimi očmi ima več prednosti. Človek se čuti bolj varnega in lahko natančno pregleda dno. Čeprav je voda včasih kalna in neprozorna, vendar prodre toliko svetlobe skozi njo, da se razločijo natančno vsi predmeti na dnu, celo besede na novcih se lahko bere. Lahko se zgodi, da pride potapljač pod čoln ali h kakemu kolu. Če ima odprte oči, tedaj se mu ne more nič zgoditi, ker treba je le, da plava v smeri svetlobnega žarka.

Kdor ni dober plavač in obiskuje javna dopališča, ta naj ni, kar ne plava v globoko vodo, ker s tem razburja paznike, ki morajo na takega plavača neprestano paziti. Ako se mu pa zgodi kaka nezgoda, tedaj naj se vpije preveč in naj se ne obeša na svojega rešitelja.

DUNLO, PA.

Društvo "Zarja Svobode", št. 11 S. D. P. Z. je sklenilo, da plača vsaki član(ica) I.—II. oddelka v mesecu augustu t. l. 75c v društveno blagajno v pokritje stroškov, katerih je imelo društvo v zadnjem času veliko. To velja tudi za člane, kateri imajo potne liste.

Z bratskim pozdravom
Frank Kaučič, tajnik
Box 73.

Novi klubi

Nov slovenski socialistični klub se je ustanovil v Detroit, Mich., z 12 člani. Začasni tajnik je Thos. Petrič, 333Hendrle str. Št. kluba je 114. Le naprej Detroit!

"NAŠI ZAPISKI".

Kdor se hoče podučiti, kaj je sosocializem in kaj socialisti hočeje, ta naj se naroči na 'Naše Zapiske' katera revija se odlikuje po svojih originalnih in interesantnih člankih.

"Naši Zapiski" so edina slovenska znanstveno socialistična revija, ter jih ureduje sodrug dr. H. Tuma, odvetnik v Gorici.

'Naši Zapiski" izhajajo mesečno v obliki leposlovnega lista (magazin) ter stanejo za celo leto za Ameriko $1.30. Naslov: Uprava "Naših Zapiskov", ulica Treh Kraljev, štev. 16, Gorica, Primorsko, Austrija.

NAROČITE SE NA DNEVNIK "ZARJA"!

Kdor želi čitati podučne članke o socializmu in novice iz starega kraja, ta naj se naroči na edini slov. socialistični dnevnik "ZARJA."

'Zarja' izhaja v Ljubljani, Šelenburgove ulice štev. 61 II in stane za Ameriko $6 za celo leto.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:
Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča —poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published Every Tuesday by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year.
Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

Mulhall.

Privatna lastnina ljudskih potrebščin sloni že od pamtiveka na tatvini. Vzdrževanje te privatne lastnine ali, kakor po domače, pravimo v Ameriki: business, sloni tudi že od nekdaj na korupciji. Kjer je zasebni business, tam so intrige in korupcija; in čim večji je business ,tem večja je korupcija. Moderni business je kapitalizem. Brez korupcije, intrig in sleparstva kapitalizem ne more eksistirati niti en dan.

Mulhall in njegova razkritja so živa ilustracija tega, kar smo gori povedali: National association of Manufacturers je organizacija ameriških kapitalistov. Šteje okrog 4000 članov, ki posedujejo skupaj nad deset miliard dolarjev kapitala in imajo vposlenih okrog pet milionov delavcev. Reprezentirajo torej brez malega ves ameriški kapital, ves veliki business. Kakor rečeno, kapitalizem ne more obstati brez korupcije. To resnico poznamo socialisti že od nekdaj, drugi jo pa spoznavajo šele sedaj, ko je Mulhall izpustil mačko iz žaklja.

Mulhall je bil svoječasno pevec na koru katoliške cerkve sv. Patricka v Clevelandu, O. Toda naveličal se je kmalu peti "slavo božjo" in šel je pet pesem korupcije velikim kapitalistom. Sam pove, da je bil glavni 'operator' in vodja vseh "lobbistov" v Washingtonu.

Ker je zakonodajstvo v ustavni državi odločujoč faktor v gospodarskem življu, so skrbeli kapitalisti, da imajo nadzorstvo nad zakonodajami. To je že stara stvar. In da kapitalisti kupujejo zakonodajalce, ni tudi nič novega. Afera o chikaškem Lorimerju še ni pozabljena.

Ali Mulhall ni kupoval v imenu kapitalistov samo zakonodajalcev, temveč je po lastni izpovedbi kupoval voditelje delavskih unij. Podkupil je voitelje štrajkov in odkupil štrajk; podkupil je "prijatelje" delavstva, da so lovili delavske glasove pri volitvah za kandidate, ki so potem zvesto stlužili kapitalistom v kongresu. To bi bilo skoro neverjetno, — če — če ne bi poznali starokopitne taktike ameriških unij, oziroma unijskih očakov a lá Gompers. Uradna neutralnost American Federation of Labor glede politike daje kapitalističnim agentom garancijo za mastno korupcijo in motto Gompersa in njegovih trabantov: "Nagraditi prijatelje in kaznovati nasprotnike (pri volitvah)" pa omogočava kapitalistom, izvoliti z delavskimi glasovi svoje zakonodajne hlapce,

Tako se vrši igra. — Dokler bo večina organiziranega delavstva hodila po krivih potih za Gompersom, Mitchelom etc., tako dolgo bodo kapitalisti izkoriščali delavce gospodarsko in politično. Kadar se pa delavci zavedo svoje samostojnosti in stopijo pod okrilje lastne politične stranke — socialistične stranke, tedaj bodo pa drugi časi. V socialistični stranki je za kapitalistične vohune peščena Sahara. In kadar bo večina socialistov v kongresu, tedaj bodo Mulhalli nepotrebni.

Advokat beračev pravi, da so vse tiste ženske, katere se pečajo s politiko — pokvarjene. Kolega v Clevelandu pa ni samo pokvarjen, temveč tudi duševno bolan.

Balkanska zveza in socijalistična stranka.

Iz "Rabot. Vestnika", Sofija.

(Predelano za današnje razmere)

Današnja kapitalistična družba ne more obstati brez novih tržišč, kolonij in novih teritorijev. V dosego teh ciljev se je delila kapitalistična in imperijalistična Evropa v dve veliki in glavni skupini, odgovorni nje interesom: trozveza in trojni sporazum. Ti dve skupini dirigirate in dominirate danes v mednarodni politiki celo zapadno in vzhodno Evropo.

S pomočjo svojih odkritih zaveznikov in s pomočjo Bolgarske in Rumunske, med katerimi je bil tajen sporazum, je Avstrija 1908. leta anektirala Bosno in Hercegovino. Ni davno od tega, kar si je prisvojila Nemčija znaten del francoskega Konga, a Italija Tripolis. Z druge strani ste Rusija in Angleška pred 2—3 leti faktično zavladali nad Perzijo. Ti dve državi ste gotovo tudi najverojetnejši naslednici Male Azije.

Verne svoji kapitalistični prirodi so se zagledale male balkanske države — Bolgarska, Srbija, Grška in Črna gora v velike kapitalistične države in živele v zavojevalnih željah.

Črna Gora, ki se nahaja na goratem ozemlju, je obsojena na to, da ne more razvijati naj bo že kakoršnokoli moderno proizvajanje brez razširitve svojega teritorija. Grška, ki pretendira na vlogo pomorske države se ne more krepkeje razvijati, ako ne pride do nekih novih pristanišč in otokov v Egejskem morju, ki bi služili razvoju in napredku nje trgovine in industrije. Srbija, ki je skoro onemogla pod ekonomskim in političnim pritiskom Avstrije, čuti že od davna potrebo razširitve svojega teritorija, a kar je glavno, nujnega izhoda na Jadransko morje. Bolgarska pa, stremeča, da povzdigne svoj trgovinski in industrijelen razvoj, se je borila za "avtonomno" Makedonijo, kako bi jo pritegnila k sebi in prišla do Belega morja.

Te želje in aspiracije balkanskih držav, s katerimi je soglašal tudi trojni sporazum na čelu z Rusijo, so našle, se razume, najodločnejši odpor od strani Turške, na katere škodo bi šla njih realizacija.

Privlačna točke za te države je bila Turška. Za povod, da se mešajo v stvari Turške, so jim pogosto služile vstaje sorodnikov v tej zemlji. Ali nobena posamezna država ni mogla udejstvovati svojih želj. Kajti vsi napadi proti dvakrat ali trikrat, po velikosti in po vojaških razmerah, jačjemu turškemu imperiju bi bile prazne poskušnje. Razen tega bi taki poskusi posamezne države izzvali tudi protivnost ostalih balkanskih držav.

V takem položaju so se zadovoljevale balkanske države z zmirom večjim in večjim trošenjem milijonov za svoje armade in nadaljevale svoje mučno življenje.

Mladoturška revolucija 1908. leta je bila balkanskim državam kamen na poti, — osobito Bolgarski. In ako mladoturški režim tudi ni nudil mnogo nad, vendar je plašil od nacijonalnih idejalov Bolgarske in dosledno temu tudi ostalih balkanskih držav.

Nastopila je velika neiztrpljivost v medsebojni politiki balkanskih držav. Intrige na zunaj, intrige na znotraj, politične spletke, tajni politični sporazumi s poedinimi evropskimi državami — to je bil kurs v vsi politiki balkanske buržoazije in monarhizma.

Položaj je postal brez izhoda. Posamezna stremljenja nacijonalizma in monarhizma balkanskih držav so pretrpela krah. Treba je bilo dejanja! Od mladoturške revolucije naprej je postajalo vedno večje spoznanje med vladami balkanskih držav, da ni nobene druge poti, da je edini izhod iz tega položaja medsebojna zveza. V tej smeri jih je podpirala tudi monarhistična Rusija, ki ima velike interese na tem, da razpolaga kakor s svojim orožjem na tak način ojačene balkanske države, da jih more izrabiti v dosego svojih lastnih zavojevalnih ciljev.

Za misel o zvezi in bližanju so se začele zavzemati od davna vlade in monarhi, osobito od strani Bolgarske in Srbije. Ta misel je postala važnejša po brezuspešnem vstanku v Makedoniji 1903. leta in indiferentnosti, ki je kazala Evropa zanjo, in tudi radi samega makedonskega vprašanja, ki je postajalo vse aktuelnejše. Skoro po tem vstanku so se napravile poskušnje za zbliževanje med Srbijo in Bolgarsko z vzajemnimi obiski v Belemgradu in Sofiji. Leta 1907. sta Bolgarska in Srbija hoteli, da napravite večji korak zbliževanja z udejstovanjem srb.-bolgarske carinske zveze. No, do tega ni prišlo vsled kategoričnega nasprotovanja Avstrije, proti katere ekonomskim in političnim interesom bi bila ta zveza. V tem času je manjkalo tudi tesnejih vladarskih zvez med srbskim in bolgarskim dvorom.

Obisk bolgarskih študentov v grški prestolnici 1911. leta je bil poskus, da se napravi popularno zvezo med Grčijo in Bolgarsko. Nedavno so tudi dve sosedni državi, Bolgarska in Rumunija napravili slične poskuse in bolgarski študenti so obiskali Bukarešt in Jasi.

Torej ni resnično ono, ko govore, da je bila balkanska zveza stvorjena in izvedena nenadoma. Predhodni koraki za njo, kakor vidimo, so bili že davna napravljeni. Pa že sam ta fakt, da sama bolgarska monarhistična buržoazija ni bila v stanju rešiti makedonskega vprašanja, je diktiral osnovanje balkanske zveze. In čakalo se je samo na ugoden trenotek, da se jo izvede.

Ta moment ni prišel prekasno. Nasprotno!

Od nekoliko let sem, se je nahajala Turška v ognju notranjih in zunanjih borb. Mladoturška revolucija od 1908. je vrgla na politično pozorišče Turške dve nepomirljivi in medseboj iztrebljajoči se stranki mladoturško in staroturško.

Pred samo balkansko vojno se je Turška bojevala z Italijo radi Tripolisa. Nedavno je razpravljala z Arabci, a pozneje tudi z Albanci.

V poslednjem času je bilo javno politično življenje v nekaterih glavnih in manj važnih mestih moteno po krvavih atentatih. Železniška proga v evropski Turški je bila od nekdaj v nevarnosti, da jo plačani in neplačani bolgarski in makedonski komitaši ne razstrele. Sredi belega dne so eksplodirale bombe v najživahnejših ulicah, trgih, džamijah in kasarnah v Solunu, Dojranu, Kočanih i. dr. in uničevale stotine življenj muslimanskih in krščanskih. Bolgarski, srbski in grški četaši, vzdrževani od svojih vlad, so spravljali v nevarnost in plašili muslimane in ponekod tudi krščane.

Zaostala v kulturnem, trgovinskem, industrijalnem in političnem razvoju, Turški ni bilo mogoče, da bi vse to preprečila. Demoralizirala se je, zaostajala se nadalje, zmedla finance in postala za odpor nesposobna država.

Moment je bil ugoden. Dvorni in ministerski kabineti v Belemgradu, Sofiji, Atenah in Cetinju so delali brzo. Zveza mobilizira. Zavezniki predajo ultimatum za "avtonomijo" cele Makedonije in Odárinskega okraja. Turška ne privoli. Vojna se objavi.

poglejmo sedaj, kako stremljenja predstavlja balkanska zveza v pogledu konečne rešitve balkanskega vprašanja, kako in kakšne so naloge balkanske socijalistične stranke.

Je li balkanska zveza stalna, trajna, taka, ki ima za cilj obče interese balkanskih narodov ali je le trenotna vojaška zveza, ki naj doseže neposredne koristi od vojne in potem razpade.

Zveza, ki je bila v svoji osnovi dinastično delo in ki živi od šovinističnih vplivov; zveza, ki nima in ne more imeti druge kakor zavojevalne cilje; v obče zveza, ki je osnovana radi delitve Makedonije, ne more da bo trajna in koristna za narodne mase v državah, ki jo sestavljajo. Taka zveza je nosila sama v sebi klice razpada.

Med vladami posameznih zavezniških držav so zavladala trenja, da hoče ena na rovaš druge dobiti več zemlje.

Balkanski bratje so se začeli in se še vedno koljejo tudi med seboj!

Pred mobilizacijo in objavo vojne s Turčijo so vse bolgarske buržoazne stranke, od skrajne levice do skrajne desnice, zahtevale od "miroljubne" vlade vojno s Turško za osvobojenje, za avtonomijo Makedonije in Odriskega okraja. Sedaj se vidi, kaj so naši patrijoti razumevali pot to "avtonomijo". Ta vojna je imela zavojevalne in ne osvobodilne tendence.

Je li hotela balkanska zveza s svojo vojno rešiti in končati balkansko vprašanje?

Ne! Sredi bolgarske socijalistične stranke ni dvoje mišljenja o tem vprašanju.

Prvo — in po formi, v kateri je balkansko vprašanje postavljeno pred zaveznike, kaže, da ga oni niso sami reševali. Evropske sile — v trozvezi in trojnem sporazumu so, ki rešijo to vprašanje in diktirajo meje današnjih balkanskih zaveznih držav. Varuštvo velikih sil se kaže v tem, da imajo odločilne besede v reševanju vseh vprašanj na Balkanu, a to varuštvo povzroča tudi nesporazume med samimi zavezniki. Vpletanje londonske poslaniške konference v vprašanje miru, v vprašanje Skadra in v bolgarsko-rumunske odnošaje, je še jačje ilustriralo to varuštvo.

Drugo — politika balkanskih dinastij, ki je na potu stvarjanja trajne zveze na Balkanu, ustanovi med zavezniki nove meje; s tem pripadanje mnogih mest in krajev drugih narodnosti državam druge narodnosti; potem izostanek Rumunske in Turške od balkanske zveze; avtonomna Albanija; — vse to so elementi, ki kategorično zanikajo, da je s tem končano balkansko vprašanje.

V tem položaju se pojavijo stari nacijonalni sovražniki, ki bodo razpredali šovinistične težnje. Nove neprilike, intrige, politični konflikti nova oboroževanja in novi predujmi, a dosledno i nova politična in ekonomična bremena čakajo balkanske narode. A pri razdeljevanju balkanske države nimajo garancije za riziko, da ne postanejo nekega dne predmet izkoriščanja zavojevalnih teženj evropskih držav. Vobče, z balkansko zvezo in vojno, ni bilo in ni končano balkansko vprašanje.

Okončanje in racijonalna rešitev balkanskega vprašanja ne more biti samostalno delo balkanske buržoazije, a še manj monarhizma. Rešitev balkanskega vprašanja bo delo proletarijata.

Balkanska socijalistična stranka, sestoječa od bolgarskega, turškega, grškega, črnogorskega, pa končno tudi alban. proletarijata, mora sedaj zastaviti svoje delo s podvojenimi silami za razširitev socijalističnega spoznanja in na jačenje organizacije balkanskega proletarijata, ki je edini sposoben, da dovede istiniti in trajni mir na Balkanu.

Končno je treba, da se balkanski proletarijat povzdigne na stališče jakega socijalističnega bloka, ki onemogoči vse še nadaljnje krvave konflikte in bratomorstva na Balkanu, utrdi pot trajni združitvi balkanskih narodov in iztisnivši buržoazijo, zjedini vse balkanske države v federativno republiko.

Samo na tak način se da končno rešiti balkansko vprašanje.

In to, ponavljamo, mora izvršiti balkanski socijalistični proletarijat.

Papež zoper krščanska strokovna društva.

Že dolgo so napovedovali, da poseže papež v razbeljeno razmerje med klerikalnimi delavskimi društvi (s sedežem v Berlinu) in med krščanskimi strokovnimi organizacijami (s sedežem v Kelmorajnu). To se je zgodilo o binkoštih na zborovanju zveze katoliških delavskih društev; papež je poslal župniku Beyerju, voditelju katoliškega delavskega gibanja, pismo sledeče vsebine:

"Poznam vaša načela in stremljenja in predvsem tudi diference med vašo organizacijo in drugimi. Vas hvalim, vas odobravam in priznavam in z vsemi silami si prizadevam, da si vsi osvoje vaša načela. Drugih ne odobravam. Ne priklinjam jih. Zaka, preklinjanje ni moja stvar; ampak njih načel, ki so kriva, ne morem priznati.

Če se gospodarska stran življenja odloči od religije, da le ta ne prešinja vsega človeka in vse organizacije, nastopijo žalostne posledice. Če se religija izključi od določnega življenskega delovanja n. pr. od gospodarskega prizadevanja, bo kmalu izključena tudi od drugih vprašanj, ki se dotikajo praktičnega življenja in tako pridemo kmalu in po bliž nici do brezverstva, t. j. zanikovanja verstva. Zato ne morem odobravati takih organizacij.

Tudi ni mogoče individua, poedinega člana odločili od organizacije, češ da so posamezni člani podrejeni cerkveni avtoriteti, nikakor pa ne organizacija kot taka: to je popolnoma krivo, nevzdržno in se ne da misliti. Cerkev ima ukazovati tudi organizacijam.

Povej svojim prijateljem in dragim delavcem: Sveti oče odobrava njih stremljeja v vsem in soglaša z vami in želi živo, da bi vse ostale delavske organizacije soglašale z vami. Hočem, da vsem načelnikom in članom poveš, da jim papež podeljuje iz vsega srca svoj blagoslov, in jih prosim, da enako kakor doslej tudi zanaprej delujejo ne le za pozemski, temveč tudi za duhovni blagor delavcev."

Da papež z drugimi organizacijami nima v mislih modernih, na stališču razrednega boja slonečih strokovnih društev, ni treba na dolgo in široko razlagali. Z besedo "druge organizacije" meri papež na krščanska strokovna društva, kar je takoj jasno, če pomislimo, da so papeževe besede odgovor na adreso, ki so jo katoliška delavska društva odposlala na papeža. Ta adresa je prozorna denuncijacija krščanskih strokov. društev; v njej proglaša organizacija katoliških delavskih društev:

"Zametava načelo, da je delo in gospodarsko življenje smatrati za "čisto gospodarska pojava in da se trgata iz zveze z nadnaravnim življenjem in iz zveze z Bogom i poslednjim smotrom.. Z okrožnico Rerum novarum zametava zlasti naziranje, da obstoja med stanom delodajalcev in delavcev naravno nasprotje; v navedeno okrožnico priznava, da sta oba stanova drug na drugega navezana in od narave poklicana na mirno sodelovanje.

Ravno zaradi tega mirnega sodelovanja pa je naša zveza predmet najhujših napadov od strani vseh delavskih zvez, ki snujejo svoje upe zlasti na gospodarski boj. Zveza katoliških delavskih društev stremi po družabnem miru in je zatorej eminentno državo ohranjajoča sila, trdnjava zoper prevrat in trdna opora družabnega reda in državne avtoritete.

Kakor je zveza katoliških delavskih društev zgrajena po navodilih cerkve popolnoma na religiji in uresničuje verske nauke v praktičnem življenju, prav tako izjavlja, da so njeni poedini člani, kakor tudi po zboljšanju mezdnega in delovnega razmerja stremeče strokovne organizacije kot take v verskih in nravnih vprašanjih podrejene oni instanci, ki jo je Bog sam postavil za čuvarico svojega zakona in sicer tudi za javno življenje. Jasno in očito priznava zveza za vse svoje delovanje avtoriteto svete stolice in od Boga postavljenih pastirjev cerkve, dobro vedoč, da je ves blagor in izveličanje poedincev kakor vse človeške družbe dosegljiv le v zvezi z ono avtoriteto, ki jo je Bog postavil za oznanjevanje svojega zakona.

Zaradi tega trojnega pravila pobijajo zvezo od mnogih strani zlasti oni, ki uče, da prizadevanja po zboljšanju mezdnega in delovnega razmerja kot čisto gospodarski pojavi niso v nobeni zvezi z religijo in da organizacije, ki zasledujejo ta stremljenja, niso podrejene cerkveni jurisdikciji."

Kdor količkaj pozna nemške razmere, uvidi prvi trenutek, da je v tej katoliški adresi vse polno bodečih osti zoper krščanskon strokovno organizacijo in da papež popolnoma soglaša z denuncianti.

Papeževo pisanje je precej kislo jabelko za klerikalni centrum (ki se prav močno ozira in naslanja na krščanska strokovna društva)—z barvo mora na dan — pokazati mora, kar je v resnici: da je politična garda katoliške hierarhije, ki sprejema svoja navodila od škofov. Krščanska strokovna društva se morajo preustrojiti v katoliška delavska društva, ki nekatoličanov ne smejo sprejemati, ki so celo v lastnih delavskih zadevah oropana sleherne samostojnosti in ki ne smejo voditi nobenega gospodarskega boja več, ki ni po godu duhovščini. Katoliški delavci so kakor otroci, ki se po papežkem ukazu sami brez duhov. pestunje nikamor ganiti ne smejo. Napačno bi bilo pričakovati vsled pomnožitve škofovske oblasti, vsled degradacije centruma na konfesionalno stranko, na generalno agenturo papežtva na Nemškem, ki izvršuje natančno navodila svojega rimskega gospodarja, napačno bi bilo vsled tega pričakovati nov razkol med oblastniki na Nemškem. Saj ni protestantizem v socialnem pogledu nič manj nazadnjaški nego katoličanstvo rimske kurije. Narobe! Srca vseh izkoriščevalcev, katoliških in protestantovskih, bodo utripala glasneje in hvalila papeža, da je strl poslednjo samostojnost krščanske strokovne organizacije in ji odvzel vso sposobnost za obrambo delavskih interesov.

Ampak papežev korak je značilen še v drugem oziru: prodirajočo moč kapitalizma kaže, ki se poslužuje najkompliciranejših sredstev za utrditev svoje vlade. Američanski trusti si kupujejo sodnike in upravo, plačujejo udane politike, ustanavljajo cerkve in univerze, snujejo sekte in financirajo duhovščino. Ravno tako je tudi v Evropi! Le, da ima kapitalizem na evropskem kontinentu na razpolago celo vrsto mogočnih ideologij, da ž njimi podkrepi svojo oblast. Mogoče da rimski škof ni provizonar zlate internationale, ki dobro plačuje in hudo kaznuje že na zemlji. Mogoče da si — zapreden v srednjeveške, s plesnobo pokrite, po trohnobi dišeče nazore svoje cerkve — celo domišlja, da sledi le božjim poveljem, če onemogučuje katoliškemu delavstvu težek boj za obrambo interesov. V resnici služi ta ideologija izkoriščevalnim interesom velikega kapitala in namestnik božji je v vsej svoji slavi nazadnje le orodje kapitalizma.

Klerikalna demagogija je vsled odkrite papeževe besede v hudih škripcih: delavske organizacije potrebuje kakor lačni kruha. Ampak "svetemu očetu" se ne more ustavljati. Rešpekt pred Petrovim naslednikom zabranjuje klerikalcem slednji odpor proti papeževi sodbi. To je ena! Druga je pa ta, da so papeževe besede tako resnične, da jim vsa klerikalna dialektura ne more do živega. Krščanska strokovna organizacija se nam zdi kakor gorak led, kakor leseno železo, zakaj klerikalizem in strokovna organizacija sta kakor voda in ogenj. Strokovna organizacija je organ delavske poželjivosti, proletarskega stremljenja po samostojnosti, krščanstvo pa tirje od delavca skromnost, pohlevnost. Strokovna organizacija se vojskuje zoper izkoriščanje in zatrianje, krščanstvo blagoslavlja sedanji družabni red. Klerikalizem ustanavlja krščansko strokovno organizacijo za delavce, ki še niso socialisti, ki pa so že izprideni kristjani. V njej igrajo strokovno gibanje, delavske boje — kar je v resničnih strokovnih organizacijah krvava resnoba, je tu le igrača in slepilo, ki traja, dokler je varane žrtve ne pregledajo. Temu švindlu napravlja papež kraj in konec z jasno svojo izjavo, da se krščanstvo ne vjema s strokovnimi boji. Odtod velikanska zadrega v klerikalnih vrstah!

SODRUGI!

Vsak socialist bo moral naročiti "PROLETARCA", kajti list živi samo od svojih naročnikov.

Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA", kajti to je prva naloga naše stranke.

Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA", ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu, ter ga povzdigniti v dnevnik. Delavci na krov!

JAKO VAŽNO VPRAŠANJE?

"Ali sem že poslal zaostalo naročnino za "Proletarca"?

Še ne! —

Delavci na Aurori, Minn., in tisti, kateri pridete na Auroro, ne pozabite posetiti Kovačev "Saloon" kjer vam bode sodr. Movlan postregel s hladno in svežo pijačo in unijskimi smodkami.
Delavci, podpirajte svoje organizirane tovariše.

ANA KOVAČ,
Main ulica, Aurora, Minn.

Taktika Jugoslovanske Socialistične Zveze v Ameriki.

Referat za II. zbor J. S. Z. v Milwaukee, Wis., obdržan v dneh 25., 26., 27. in 28 decembra 1912.

Demeter Ekonomoff.

(Konec.)

Leta 1897. so po dokončanem zboru S. L. P. delegati nove struje obdržavali posebno konferenco, na kateri so začrtali novi socialistični stranki temelje. Ta stranka se nazivlje socialistična (S. P.) stranka, in je del mednarodne socialistične stranke, priznavajoč samostojen razreden boj proletarjata in mu priporoča industrialno formo gospodarskih organizacij. V svojem načelu in končnem cilju se socialistična stranka ne razlikuje od socialistične delavske (S. L. P.) stranke v ničemur. Razlikuje pa se od S. L. P. v taktiki — in to posebno z ozirom na postopanje napram gospodarskim organizacijam delavstva.

Kakor sem že dejal, priporoča socialistična stranka delavskemu razredu kot najprikladnejše in času odgovarjajoče ekonomsko formo organizacije, ki temelji na industrialnem unionizmu. Poleg tega stranka priporoča organično vez med strokovnimi organizacijami in socialistično stranko, med tem ko ne teži za tem, da organizira nove industrialne organizacije, ki naj bi škodovale že obstoječim, kakor to dela S. L. P. ampak potom priporočitve, naj postanejo nje člani — člani unije in naj delajo znotraj za socialistične nauke in pri vsaki priliki kritizirajo slabosti unijskih postopanj, sicer pa naj bodo vedno v prijateljski vezi in tako pomagajo ameriškemu proletarjatu do popolnejše solidarnosti in času odgovarjajoče delavske organizacije.

Socialistična stranka se ne more zlagati z zadevami obstoječih strokovnih organizacij, marveč priporoča svojim članom, naj bodo člani v gospodarskih organizacijah po svojem poklicu, in naj vedno delajo za socialistične principe. Poleg tega se stranka zavezuje, da želi pomagati kjerkoli v bojih delavstva moralno in materijalno — in sicer tudi neorganiziranim delavcem v boju proti izkoriščevalcem, pridržujoč si kritiko, ki ima dovesti prizadete do pravega pojmovanja in razumevanja socialistične teorije in prakse.

Ta taktika socialistične stranke vzgaja čvrsto solidarnost med bojujočim se proletarijatom in gradi močnejše simpatije in moč v stranki sami in med delavsko maso posebej. To jasno potrjuje izkušnja sama, ki temelji na resnici. Socialistična stranka je na pr. zrastla od leta 1897. na okrog 150.000 članov, med tem ko je S. L. P. padla v vsakem oziru.

Ker smo pogledali in raztolmačili politično in gospodarsko organizacijo proletarijata v Ameriki, se nam zdi potrebno vprašati se: "Kakšna naj bo taktika Jugoslovanske socialistične zveze v Ameriki, katera naj bi najuspešnejše dosegla vspehe in cilje svoji skupni zadevi, in katera ima nalogo odpraviti sedanji kapitalistični sistem in uvesti socialističen ideal?"

Pred vsem moramo znati, da se nam ni potreba zanašati, da zamore naša zveza storiti kaj na svojo pest, kar bi pomenilo izboljšanje položaja delavskemu razredu ali sploh kakšne splošne reforme, kaj ti naša zveza ne more biti gospodarska organizacija, ker so naši člani raztreseni v raznih krajih širom Amerike in opravljajo razna dela v različnih podjetjih in industrijah.

Jugoslovanska emigracija tvori le del one celote — proletarske mase v Ameriki — in ne more vstvariti posebej svoje politične stranke, ki bi bila v stanu bojevati se za politične reforme proletarjata. Naša zveza je lahko prosvetna — izobraževalna politična organizacija, katere cilj je vzgoja jugoslavenskega delavstva, tukaj — agitacija in propaganda za socializem. Vendar je treba vedeti, da se naši zvezi v direktnem in indirektnem delu ni potreba omejevati samo na delo med jugoslovanskimi delavci — socialisti v Ameriki. Nasprotno, nje delavnost mora imeti širšo podlago: stremeti mora za izboljšanje delavskih pogojev sploh in za odpravo kapitalističnega izkoriščanja, ki leži na plečih splošnega delavstva v Ameriki. Vse to pa Jugoslovanska socialistična zveza ne more vršiti drugače nego v organični zvezi z istimi delavskimi organizacijami, katerih delavnost in taktika stremi za tem, da ustvari razredno zavest med ameriškim delavstvom.

Z ozirom na cilje in načela Jugoslovanske socialistične zveze v Ameriki, je potrebno, da priporočamo taktiko samostalnega — razredno revolucionarnega boja — vbojih proti ameriški buržoaziji za zmanjšanje izkoriščanja in njeno končno odpravo sploh. Kar se pa tiče našega stališča napram že obstoječim delavskim gospodarskim organizacijam, moramo sprejeti brezpogojno taktiko, ki jo zastopa socialistična (S. P.) stranka. Jugoslovanska socialistična zveza mora sodelovati v političnih in gospodarskih bojih delavstva v Amerjki in z vsemi svojimi akcijami vstvarjati solidarnost in navdušenje v vrstah bojujočega se proletarijata; istočasno ima nalogo tudi kritizirati in rušiti krive pojme in prakso ter pridobivati ameriško delavstvo za socializem.

Razglašujoči vedno solidarnost in slogo med delavstvom, pomagamo moralno in gmotno v vseh bojih proletarjata proti buržoaziji, držeči kviško prapor nepomirljivega razrednega boja, dokler ne zasije solnce socializma, vršimo svojo delavsko dolžnost in pomagamo, da se naši skupni cilji čimprej vresničijo. V tem, ko bo Jugoslovanska socialistična zveza jačja in jačja, ko bo vršila organizatorično delo jugoslovanskega delavstva v Ameriki — bo izvršila ob enem tudi nalogo v korist splošnega gibanja za osvoboditev mednarodnega proletarjata.

Naša taktika in gospodarske organizacije proletarijata.

Piše F. Petrič.

(Konec.)

Odbor, ki je izdelal pravila, je ta pasus utemeljil s sledečo resolucijo:

"Sedanje industrialne depresije so vrgle mnogo mož in žena vsled brezposelnosti v skrajni — obupni položaj. Mnogi od teh, katerim ni mogoče izraziti svojega ogorčenja, jeze in revolucije, kaj lahko postanejo žrtve detektivov in policije ali agentov kapitalističnega razreda, da izvrše nasilje. — Naše mnenje je, da so taka dejanja ne samo škodljiva za delavski razred, ampak da so taka postopanja direktno sredstva, na podlagi katerih kapitalisti računajo na podaljšanje svojega življenja.

Vsled tega opozarjamo vse tiste, kateri žele delavskemu razredu zmage, da se vzdrže z besedami in dejanji od vsakega nasilja in da zaupajo delavskim bojem, ki jih bojujejo gospodarske organizacije — unije in politična socialistična stranka."

Ugovori in protiugovori.

V predležečem smo videli, kako so se razvile gospodarske organizacije delavcev in njih taktike in taktiko, ki jo zavzema v delavskem gibanju socialistična stranka. Sedaj moramo pa pogledati, kaj pravijo o taktiki pro in kontra posamezni socialisti in sindikalisti.

Ker je sindikalizem najkasnejša prikazen v delavskem gibanju, je naravno, da se socialisti pečamo le ž njim, puščamo pa trade uniste, ki so takorekoč dovršili svojo zgodovinsko nalogo kot taki in se sedaj pridružujejo — odnosno se morajo pridruževati — industrialni formi, kjer se srečajo s sindikalisti in jih logično najdemo tukaj.

Pravijo sindikalisti: "Socialisti so politikarji in žele dobiti v roke državo, s katero bodo delavstvo podjarmili, češ, da se kapitalističen absolutizem in delavski absolutizem v obliki države ne razlikuje v ničemer. Sedaj smo pod kapitalistično vlado, potem bomo pa pod delavsko vlado — in to je absolutizem. Države ni treba; ergo politike ni potreba. Ubijmo politiko — in država bo padla sama ob sebi. Delavstvo potrebuje samo solidarnosti in revolucionarnega duha — drugo prinese življenje samoobsebi". Od tod pride, da se nastavlja socialistični stranki na pot njenega napredka razne namete.

K temu odgovarja Karl Kautsky, eden najbolj gorečih zagovornikov Karl Marksa, sledeče:

"Socialistična stranka je revolucionarna stranka, ampak ne revolucijo ustvarjajoča stranka. Državniki vladajočega razreda žele vedno kakšno nezmiselno početje od strani delavcev, kar bi vznemirilo ne samo vladajoči razred, ampak nahujskalo vse nerazsodno ljudstvo proti socialistom in to žele uveljaviti še predno pridejo socialisti v moč.

Kadar pravimo, da se revolucija ne da uprizoriti ali ustvariti in ko držimo, da je nezmiselno in zlobno hujskati za revolucijo, mi tega ne govorimo v prid kapitalističnim politikarjem, ampak v korist bojujočega se delavskega razreda. Koristi delavcev danes zahtevajo bolj nego kdaj poprej, da se vse, kar bi imelo pojačiti situacijo v prid kapitalistom in poslabšati v škodo delavcem, onemogoči vsako nasilno dejanje. Socialistična stranka se vlada na stališču, katerega zastopa.

Vendar obstoji frakcija, ki se naziva delavska in družabno revolucionarna, ki si je naložila posebno važno nalogo, da nasprotuje socialistični stranki s tem, da provocira nasilje. Ravno tisto, kar državniki kapitalističnega razreda žele in kar edino je v stanu omejiti napredek delavskega razreda v boju za svojo gospodarsko in politično osvobojenje. Privrženci te frakcije ne skušajo oslabiti, temveč pojačiti moč kapitalizma.

V Franciji je postal en del naše stranke del parlamentarne struje, in ljudstvo je dobilo vtis, da so socialisti prekličali svoja revolucionarna načela. Vsled tega je zgubilo zaupanje v socialistično stranko. Ne majhna frakcija se je odtrgala od socialistične stranke in padla pod vplivom najnovejše variacije takozvanih anarho-sindikalistov, kateri, kakor stari anarhizem, priporoča sredstva dejanj, s katerimi se naravno ne straši kapitalistični razred ampak uorizarja provociranja za revolucioniranje, v času, ko masa ni zrela in ne more iziti iz obstoječih razmer zmagonosno.

Na Francoskem bijejo najbolj revolucionarni Marksisti boj proti sindikalizmu, kakor proti klerikalizmu."

E. V. Debs, eden najbolj priljubljenih revolucionarnih socialistov v Ameriki, ki je ob enem tudi najstrastnejši zagovornik industrialnega unionizma, katerega glasnik je bil tudi leta 1905, ob ustanovitvi I. W. W. piše v očigled zadnjih časov delavskega kaosa na gospodarskem polju sledeče:

"Kot revolucionarec nimam nobenega rešpekta za kapitalistične postave, niti najmanjšega nagnjenja, da bi jih kršil. Če bi posedoval količkaj v to potrebne moči, bi jih odpravil takoj, brez obotavljanja, toda te moči nimam, vsled tega se pokoravam tem postavam pod protestom — ne s pomislekom — in se klonim teku časa. Na tem mestu naj tudi izrečem, da se ravno vsled tega ne strinjam s "sabotažo" in "direktno akcijo". Niti najmanjše potrebe ne vidim za rabo "direktne akcije". Te taktike se poslužujejo anarhisti — individualisti in ne socialisti kolektivisti. Če bi smatral razredni boj za boje navadnih banditov — guerila boje — potem bi šel k anarhistom in bi prakticiral ter priporočal njih taktiko. Če bi bila "sabotaža" in direktna akcija, kakor si jo jaz tolmačim, sprejeta v program socialistične stranke, bi bil to naenkrat signal za vse agente — provokatorje in policijske špiceljne, da postanejo člani stranke in da postanejo potem aktivni . . ."

Razumeti pa je treba Debsa, da on ni proti industrialni uniji, ampak le proti taktiki, katero zastopajo uradniki rečene organizacije, odkar so se predrugačila načela.

Kakor stranka, tako je tudi Debs in ostali socialisti vedno na strani delavskih bojev, naj se bijejo kjerkoli, kajti od poraza ali zmage delavske stranke, kakor že rečeno, zavisi poraz ali zmaga širokih plasti priprostega ljudstva, zavisi padec ali triumf popularne sedanje vlade.

Socializem in njegova stranka stoji ali pade s svojim načelom, ne pa z mnenji, ki ga imajo mogoče posamezniki v stranki. Ta načela in program se pa formalno po razmerah revidirajo na narodnih in mednarodnih strankinih zborih in kongresih.

Socializem v svojem temeljnem načelu — kakor pravi English Walling — ni samo političen in gospodarski nauk, niti revolucija v zgodovini, vedi, znanstvu, literaturi in umetnosti, ampak je vse skupaj. Kajti nasprotstva so med dvema razredoma in vsemu skupaj kar ta dva razreda zastopata. Vsak element kulture je izmerjen po socialnem sistemu civilizacije, katere del je; to se nanaša jednako na modroslovje, znanstvo, zgodovino, sociologijo, dušeslovje, moralo, religijo, literaturo in umetnost . . .

Karkoli zastopa vladajoči razred kot celota, se lahko imenuje del sedanje civilizacije, in karkoli zastopa dovoljna večina socialističnih predstaviteljev naj si bo v modroslovju, vedi ali literaturi, je znamenje, kakšna bo nastopivša socialistična civilizacija . . ." To znači z drugimi besedami, da je socialistična stranka odgovorna za civilizacijo bodoče — socialistične družbe. Naravno je torej, da spada v področje socializma celotna družabna izobrazba, na katero morajo socialisti računati. Sindikalizem po drugi strani ne računa s temi nalogami in vsled tega logično ne prevzema nobene odgovornosti za bodočo civilizacijo.

Kar velja v tem oziru na splošno za sindikalistično strujo, to velja obenem tudi za posameznike, ki skušajo konfuzionirati socialistične nauke in postavljati zgodovino materialističnega naziranja v drugo luč.

Socialistična stranka je v svojem načelu taka kakršna je, po vsem svetu — in ne taka, kakršno bi radi videli morda eni posamezniki.

Vseh članov socialistične stranke dolžnost je, da uveljavljajo socialistično taktiko vsepovsod, koder se giblje proletarjat, naj bo to na gospodarskem, političnem, kulturnem ali umetniškem polju na potu v socialistično družbo.

Zakon človeškega dela.

(Konec.)

Takisto je produktivnost tem višja, čim večja je prostost mezdnega delavca, t. j. čim več ima prostega časa za telesno okrepčanje in za izobrazbo duha. Povsod se je pokazalo, da skrčenje delovnega časa budi duhovne potrebe: delavci snujejo knjižnice, čitalnice, obiskujejo ljudska vseučilišča, umetniške šole itd. Tak delavec se vrača na delo v vsakem pogledu čilejši, z bolj svežo in z večjo zalogo telesnih in duhovnih sil in inteligence, dela z večjim veseljem in pazneje, z večjim naporom svojih sil in svoje volje in proizvaja tako vzlic zmanjšanju števila delovnih ur toliko ali pa še več kot prej ob daljšem delovniku. Kar se izgubi na času delujoče sile, bogato poplača nje stopnja. Po splošno veljavnem in splošno razumljivem zakonu, da je delovna sposobnost kakor tudi intenzivnost žive sile v obratnem razmerju z delovnim časom.

Na mednarodnem kongresu za delavske bolezni 1906 je pokazal Pievacini, da po eksperimentalnih izkušnjah pri ročnih kakor tudi pri umstvenih delavcih prav znatno pojema proizvajalna kurva (kriva črta) zadnjo uro pred poldnem in pred večerom. Rezultat znanstvenega raziskovanja se natanko ujema s praktičnimi izkušnjami. Prvič je v ponovnih slučajih dognano, da se z delom čez čas — vzlic priganjanju paznikov, niti s premijami — ne dado trajno dosegati večji uspehi. Narobe. Ker se utrujenost enega dne vleče v prihodnji dan, neredko uspeh celo peša. Tako n. pr. se v selfaktorski predilnici, kjer delajo tri mesece vsak dan po eno uro čez čas, delovni uspeh ne pomnoži za 9.1 odstotkov, temveč upade za 0.9 odstotka. Nadalje kaže obrtna in poljedelska nezgodna štatistika prav razločno pojemanje napetosti v teku delovnega tedna in delovnega dne. Največ nezgod je ob sobotah (ali ob ponedeljkih, če se nedeljski počitek slabo izkoristi) in po dnevnih urah dopoldne med 9. in 12. popoldne med 3. in 6. Ob enakih okolnostih pojema s telesno utrujenostjo pozornost in napetost volje. Zatorej lehko formuliramo omenjeni zakon tako, da je delovna sposobnost človeške sile v direktnem razmerju s svežostjo in z razpoloženjem človeka, ker se delovni proces razvija ob spremstvu ali kontroli zavesti, umskega in čuvstvenega življenja. "Z večjim pogumom delamo", so izjavili angleški tekstilni delavci obrtnemu nadzorniku po uvedbi krajšega delovnika, "vedno imamo pred očmi nagrado, da se zvečer prej vrnemo domov. Živahen, vesel duh preveva vso tovarno, od najmlajšega do najstarejšega . . ." In navedeni zakon velja tako za delo od kosa v vseh oblikah, kjer kapital sam s tem plačilnim načinom skrbi, da odda delavec ob krajšem delovnem času v resnici več delovne sile, kakor tudi za delo s časovno mezdo.

Da se s skrajšanjem delovnega časa poviša množina in kakovost produkcije, da se pomnoži dobiček podjetnikov, povzročajo že sledeči, zakon spremljajoči pojavi. Stroji in orodje se bolje izrabijo, torej tudi ugodneje amortizirajo. Prihrani se luč, kurjava, maža, strošek in čas za popravila (vsled paznejše postrežbe strojev) in nadzorstvo, ker ni treba toliko priganjanja. Delo se vestneje opravlja, manj materiala se izkvari in napravi manj napak. Bolezni delavcev pojenjujejo (po opazovanjih na angleških rudarjih ob osemurnem delu za 28 odstotkov), da se namesto kroničnega deficita bolniških blagajn pokažejo znatni prebitki. Izostajanje od dela in manjši uspeh dela ob ponedeljkih (baje za 20 do 25 odstotkov) prenehata—ker izgine obenem tudi alkoholizem, ki je delavcu bič za razvedritev in podkrepitev od enoličnega in pregnanega dela upehanega telesa, otrpelega duha in potrtosti. Izkušeni angleški veleindustrijec John Rae, ki je s stališča podjetnika pedeset let opazoval posledice skrajšanja delovnega časa v svoji hiši, zaključuje, da je ves ta čas naraščala žmernost, zdravje, inteligenca in sposobnost delavcev. Natančno je preiskoval učinke tudi na kontinentu, v Zedinjenih državah in Avstraliji in je od dne do dne postajal odločnejši pristaš osemurnega delovnika, ker je "krajše delo vsak narod, kateri ga je uvedel, ozdravilo, obogatilo in razširilo." Razumljiva je tudi izjava nekdanjega angleškega trgovinskeg ministra Mundelle, rutiniranega podjetnika, ko je dejal: "Dolge delovne ure tujih narodov nas ščitijo pred njihovo konkurenco."

V dokaz resničnosti teh izvajanj bi se dala — razen navedenih — navajati cela množica dejstev iz gospodarskega življenja vseh kapitalističnih dežel in industrijskih panog. Dejstva, ki jih pripovedujejo fabrikantje sami, obrtni nadzorniki, zastopniki trgovine in industrije in celo najzakrknenejši teoretični zagovorniki sedanjega gospodarskega reda. Omejiti se hočemo le na nekaj zgledov, ki zadoščajo popolnoma in ki so po svoji metodi vzvišeni nad vsak dvom. Prvič se nanašajo na različne dežele in na različne stopnje, panoge in obratne velikosti industrije in drugič ni vplival na produktivnost dela noben drug faktor nego skrajšanje delovnega časa.

V rokodelstvu, oziroma v manufakturah, n. pr. v lončarstvu, kjer stroji ne igrajo vloge ali pa le zelo neznatno, je — po poročilu angleških obrtnih nadzornikov — uvedba fabriškega zakona sijajno dokazala, da že skrajšanje delovnega časa samo čudežno, povišuje enakomernost, rednost, vztrajnost in energijo dela". Enako tudi v angleških premogovnikih, kjer so delavci ob trinajst- in štirinajsturnem delu na dan v letu 1854 nakopali 64 milijonov ton premoga, dočim so producirali pozneje po skrajšanju tedenskega dela na 37 do 52 ur v letu 1889 — 176 miljonov ton. Ko je bil koncem petdesetih let minulega veka uveden v Melbournu v Avstraliji osemurni delovnik v stavbni stroki, se je izkazala enaka uspešnost dela kakor ob deseturnem delu. Tam so peki leta 1883 skrajšali delovnik od petnajst na deset in po nekaj mesecih na osem ur. Obrt ni vsled tega trpela prav nobene škode. Narobe: vzlic znatnemu skrajšanju delovnika ni bilo treba niti šestine novih ljudi; in mezde so narasle v teku dveh let za 50 odstotkov in še višje.

Lep vzgled nudijo moravski premogovniki, kjer se je v jamah 'Blagoslova božjega' pri Rošicah leta 1889 skrajšal delovnik od 11 in pol ur na 9 ur. S tem-le uspehom:

	11½ urno delo 1882/84	1886/88
Produkcija v meterskih stotih	6,566.459	6,467.482
Na moža in na šiht	6.60	6.40
Na moža in na leto	1683.87	1594.10
	9 urno delo 1891/93	**1894/96**
Produkcija v meterskih stotih	8,401.958	9,451.000
Na moža in na šiht	6.90	7.57
Na moža in na leto	1892.20	2078.00

V velikih angleških fabrikah, n. pr. v tkalnicah, so pokazale izkušnje že na začetku štiridesetih let, da je produkcija v 11 urah večja nego poprej v 12 in da je povprečna tedenska mezda delavcev narasla od 10 šilingov in 1½ pence na 10 šilingov in 3½ pence. V tem pogledu podaja optična tovarna Zeiss v Jeni jako poučno izkušnjo iz novejšega časa. Tam so v letu 1900 skrajšali delovnik od 9 na 8 ur, ne da bi se akordna in dnevna mezda ter stroji kaj izpremenili. Po dveletnem vestnem opazovanju 230 delavcev se je pokazalo, da je 30 delavcev v 8 urah produciralo ravno toliko kakor preje 31 v 9 urah, ali da vsak od njih sedaj prav toliko producira, kakor da bi ob deveturnem delu delal 10 dni na leto več. Izplačana mezda je vzlic skrajšanju delovnega časa poskočila za 10 fenigov na uro, ali za vso tovarno za 10,585 mark v letu. V tovarni žveplene kisline belgijske "Societé des Produits chimiques" v Engisu so leta 1892 uvedli pri kuhanju cinkove svetlice namesto dotedanjih dveh dvanajsturnih šihtov z deseturnim efektivnim delom tri osemurne šihte s čistim sedeminpolurnim delom. Že prej nego v šestih mesecih se je delavcem posrečilo izžgati z enakimi pečmi in sirovinami 1000 kilogramov cinkove svetlice, torej enako množino kakor ob dvanajsturnem šihtu z deseturnim čistim delom. Intenzivnost, oziroma produktivnost dela je torej narasla za 33,33 odstotkov in je naraščala še naprej. Po trinajstih letih je voditelj tega podjetja Fromont konstatiral, da je vsak dan dokazal korist skrajšanja delovnega časa za podjetje. Prav zanimiv je tudi v Zedinjenih državah pred nekaj leti v znanstvene svrhe izvršeni načrt, da se je dobilo gradivo za osemurno delo v državnih obratih. Na odločbo kongresa sta se zgradili dve novi bojni ladji prve vrste: ena, "Connecticut", je bila oddana državni ladjedelnici, druga, "Louisiana", pa neki privatni ladjedelnici. Teža na uro obdelanih sirovin je znašala pri "Connecticutu" 6,:2995 funtov, pri "Louisiani" le 5:0608 funtov. Povprečen uspeh dela na uro pri osemurnem delu je bil za 24,48 odstotkov večji kot pri deseturnem. Ta zgled dokazuje, da velja zakon obratnega razmerja med kvantiteto delovnega časa in produktivnostjo dela tudi za industrijske obrate največjega obsega. Vzemimo še en primer, ki potrjuje to: Svetovnoznana angleška strojna tovarna Mather and Platt zaposluje 12,000 mož, od teh le eno tretjino v akordu. Po skrajšanju delovnega časa od 53 na 48 ur na teden v letu 1893, torej za 10 odstotkov, je bil produkt poskusnega leta glede na kakovost enak, glede na množino pa večji, da so tehnični pogoji kakor hitrost ostali neizpremenjeni.

Da posežemo še na eno izpričevalo za Avstrijo, navajamo dobesedno leta 1894 od avstrijskega obrtnega nadzornika za Liberec izrečeno sodbo. Obrtni nadzornik pravi v svojem poročilu: "Kako neosnovan je bil strah industrijcev, zlasti tekstilnikov, ob uzakonitvi enajsturnega delovnika, je znano . . . Ob tej priliki izražene napovedi industrijskega propada je ovrgel brezprimerni procvit v poslednjih letih." Tedaj je šlo za

enajsturni delovnik. Ampak v enakem zmislu je odgovoril zadnje čase, ko je vprašanje osemurnega delovnika na dnevnem redu, na vprašanje družbe za socialno reformo ravnatelj Brauns za nemško premogovno industrijo. Izrekajoč se za osemurni delovnik pravi: "Zadosti znano je, da skrajšanje delovnega časa v gotovih mejah produkciji ni škodljivo."

Neredko se zgodi, da skrajšanje delovnega časa ne pomnoži takoj delovnega uspeha, narobe, da celo zmanjša produkcijo. To pa izvira kakor kaže izkušnja, odtod, ker se povišanim zahtevam stoprav prilagajajo in šele spoznavajo — ako niso bili že prej uverjeni o ugodnih posledicah skrajšanega delovnega časa — to resnico. Produkcija se semintja zmanjša tudi vsled dela čez čas tako, da vsled skrajšanja delovnega časa pričakovana telesna in duhovna izpočitost sploh ne nastopi.

Da naraščanje produktivnosti ne doseže svoje meje pri osem- ali sedeminpolurnem, niti pri šesturnem delu, dokazujejo ne preveč prijetna presenečnja, o katerih neredko tožijo fabrikanti. Zgodi se, ako v mrtvi sezoni ali v slabih časih reducirajo delovni čas za polovico, da se množina produkta zmanjša le za 10 odstotkov. Že pred leti je avstrijski ekonom T. Hertzka izračunil, da bi ob zaposlenju za delo sposobnega moškega prebivalstva med 16. in 50. letom in pri umni uporabi proizvajalnih sredstev zadoščalo poltretjeurno delo na dan za vse potrebe avstrijskega prebivalstva na naši kulturni stopnji vštevši luksus. "Ta račun", pripominja Bebel, "ne preseneti nikogar, kdor pozna razmere. Vzemimo,da bi pri takem zmernem delovnem času razen invalidov in bolnikov delali tudi še možje nad 50 let in mladina pod 16 leti, ravno tako velik del ženskih, v kolikor niso zaposlene za izrejo otrok, za pripravljanje jedil itd., pa bi se dal ta delovni čas še znatno skrajšati ali pa povišati potrebe." In sicer brez uporabljanja specifičnih, rafiniranih, za delavstvo škodljivih metod za zvišanje produtivnosti dela. Tam, kjer danes kapitalistično izkoriščanje uporablja te metode, skrajšanje delovnega časa še bolj pomnožuje produktivnost.

Produktivnost je n. pr. za 100 odstotkov večja pri takozvanem amerikanskem premijskem sistemu. Ta sistem obstoja v tem, da plača fabrikant delavcu razen dogovorjene mežde za časovno določen produkt še toliko in toliko za vsako uro, kolikor je delo prej izgotovil, torej za vsako uro — brezdelja. Ta sistem je klasičen dokaz, da napredno kapitalistično gospodarstvo špekulira na vedno večjo uspešnost mezdnega dela ne s tem, da podaljšuje, temveč da skrajšuje delovni čas kar najbolj.

Z drugimi besedami: skrajšanje delovnega časa je postalo tehnično postulat, postulat s stališča kapitala, podjetniških interesov in produkcije; neglede na človečanske ozire in na zvišanje telesne in duhovne sile ljudstva.

RUDARSKE ZGODBE.

J. Koettgen.

Mrzel, jesenski dež je prasketal na slabo razsvetljene ceste majhnega mesta. Veter je tuhl in se lovil po golem drevju, bučal je okolo hiš, kakor bi piskal zbor zlih duhov. Z velikimi koraki sem hitel v gostilno, kjer sem ogrel svoje mokre, premrle ude ob prijaznem, odprtem angleškem kaminu.

Slučaj je zavel mene in moje prijatelje v isto gostilno. Tu je bil tajnik rudarske organizacije, majhen mož. Jak Buskins, ki je bil podoben s svojim resmnim obrazom in zlatimi očali bolj učenjaku kakor pa strokovnemu uradniku. Le modre brazgotine v obrazu so kazale njegov pravi poklic .In poleg njega je stala orjaška postava Hary Herberta, ki ga je poslala rudarska federacija semkaj, da jo zastopa pri javni preiskavi o rudarski nezgodi, ki se je pripetila pred nekaj meseci v bližini mesta.

Tujec bi ne hrepenel ravno po znanju s Herbertom. Oblačil se je malomarno, na glavi je nosil vedno staro rudarsko čepico, glava je bila okrogla, velika, skoraj popolnoma plešasta in njegov glas je bil kakor glas medveda, ki je nahoden. Ali rudarji in rudniški nadzorniki po vsej deželi so ga visoko spoštovali. Herbert je bil človek, kateremu je vsak strah tuj; po vsaki rudniški nezgodi je bil vselej na najnevarnejšem mestu. Njegovo znanje in njegove izkušnje o praktičnem rudokopstvu so bila tako obsežna, da so nadzorniki v zamotanih slučajih radi hodili k njemu po svet.

Ko smo po večerji sedeli z gostilničarko okolo kamina, se je pogovor seveda sukal o preiskavi .Rudniški nadzornik se je trudil z dokazom, da je povzročil nezgodo eden od mrtvih rudarjev, ki je bil na eno oko slep in ki je po nesreči razbil svojo svetilko. Herbert je sodil drugače. Po eksploziji so morali rov za nekaj mesecev zapreti, da so udušili ogenj, ki je izbruhnil. Ko so rov zopet otvorili, je bil Herbert prisoten pri spravljanju že napol zgnitih trupel. Tam, kjer je nastala eksplozija, je našel Herbert rudarja, čigar svetilka je imela neznatno luknjico v steklu. Herbert je po vestnem raziskavanju dognal sledeče: ta rudar je obesil svojo svetilko na poševno stoječ klin, plamen se je zato dotikal stekla, voda je kapljala na to mesto, nastala je luknjica in plini so se vneli.

"Truplu sem moral izruvati prste, preden sem se mogel polastiti svetlike", je razkladal Herbert.

Gostilničarka se je stresla in vzkliknila: "Kako grozno!"

Herbert je zmignil z rameni, kakor bi hotel reči: Kaj naj bi storil!

Pogovor je nekoliko zastal. Tuleči zli duhovi tam zunaj so imeli besedo.

Čez nekaj časa je pričel govoriti Buskins o nevarnostih in strahotah rudarskega življenja. Pripovedoval je, kako ga je nekoč presenetil, ko je bil še mlad in neizkušen rudar, treskav zrak, kako je bil omamljen, rovnica se je vedno počasneje premikala, imel je občutek, da hrumi okolo njega silna vihra in kako so njega in njegovega brata potegnili še pravočasno na zrak.

"Ravno mislim na to", je dejal Herbert s smehom, "kako me je zadela prva nezgoda v rudniku. Devet let sem bil star, ko sem šel s svojim krušnim očetom — saj veste, da sem najdenec — v rov, da bi mu pomagal pri delu. Kmalu na to je zagrmela po rovu eksplozija, ki naju je oba prevrgla in osmodila .Oče je padel na hrbet in je imel trebuh ves ožgan, jaz sem padel na trebuh in sem imel ožgan oni del telesa, kjer hrbet izgubi svoje ime. Pet tednov sem ležal v postelji, vedno na trebuhu in najbolj hudo mi je bilo to, da nisem mogel tako dobro in udobno jesti, kakor moj oče, ki je ležal na hrbtu, da si zdravi trebuh."

"Najtežja nezgoda, ki je zadela mene", je pripovedoval nato Buskins, "je bila ona, ko sem si zlomil nogo .Delal sem takrat z nekim Joe Smithom skupaj. Joe Smith je bil razvpit v vsej vasi za največjega brezbožnika. Nikdar ni šel v cerkev, a tudi nikdar v gostilno; čudak je bil. No, na kraju, kjer sva delala, se je utrgal nekega dne velik kamen in padel na naju, tiščal naju je, kakor bi bila v stiskalnici, mene za eno nogo, Smitha za obe. Noge sva imela zlomljene in klicala sva na pomoč. Delala sva pa v tako oddaljenem rovu, da ni nihče slišal najinih klicev. Ure so potekale. Končno sem pričel peti tolažilno cerkveno pesem, da bi se nekoliko umiril. Dobro bi mi delo. Joe je molčal. Ampak, ko sem nehal, je pokazal na mogočno skalo, visečo ravno nad najinima glavama in ki je pretila, da se odtrga zdaj in zdaj in naju ubije. Obupen strah se me je polotil in kričal sem, kolikor sem mogel na pomoč. Joe je ostal čisto miren. "Jak", je slednjič menil, "če se utrga tale pošast nad nama, tedaj bo konec najinih neumrljivih duš." — Priznati moram, da me je hladnokrvnost tega bogotajca v tem trenotku bolj pomirila nego moja vera, čeprav sem dober kristijan."

Nihče ni nič pripomnil k tej zgodbi.

"Najhujše, kar sem kdaj doživel", je menil čez nekaj časa Herbert, "je bilo spravljanje trupel po nezgodi v V. Kakor pri sedanji nezgodi, je bil tudi tam rov zaprt pet mesecev zaradi ognja, tako da so trupla nesrečnikov že strohnela. Nadzornik Atkers in jaz sva bila prva, ki sva se spustila v rov."

Nadzornik je vzel s seboj kanarčka. Jaz sem nesel podgano v kletki. S podgano se gre lahko trikrat delj. Kanarček pogine kmalu. Kadar pride kanarček v nevaren zrak, prične frfotati, cviliti in mrtev je. Podgana je trdnejša, ne izdihne tako naglo. Kadar ji postaja neprijetno, je vsa nemirna, koleba kakor pijanec, potem postane divja, grize žico kletke in tik pred smrtjo se vzpne na zadnji nogi kakor pes. Kadar se postavi podgana na zadnji nogi, tedaj je čas za beg.

Ali k stvari. Kmalu sva dospela na kraj, kjer je bil napis. "V ponedeljek ob pol devetih 31 mož pri življenju," tako se je glasil napis. Zapustil sem nadzornika in odšel sem dalje. Na rokah sem imel pritrjen trak.

Nekaj korakov dalje sem našel drugi napis, iz katerega sem zvedel, da je ob dveh popoldne bilo še vseh 31 mož živih.

Sto metrov dalje sem uzrl prizor, da mi je zledenela kri po žilah. Pred menoj je ležalo skrbno nakopičenih 30 trupel. V kotu so stale v najlepšem redu svetilke, rovnice in kotlički za jed. Nekoliko v stran je ležalo nago truplo, najbrže oni, ki je izdihnil zadnji. On je skrbno zložil trupla svojih tovarišev. Končno je moral zblazneti in misliti, da je doma, ker obesil je svojo obleko, da bi se posušila. Nato je umrl.

Ko sem se vrnil na mesto, kjer sem zapustil nadzornika, ga ni bilo več. Najbrže je mislil, da se mi je kaj zgodilo, ker se ni trak nekaj časa premikal. Ob vhodu v rov sem res naletel na rešilno moštvo.

Popoldne smo spravili trupla iz rova.

Mlad človek, ki je bil pravkar dovršil rudarsko šolo, me je iskreno prosil, če me sme spremiti. Odsvetoval sem mu in rekel, da celo močni možje omedlevajo ob groznih prizorih. Ali ni odnehal in tako sem ga vzel s seboj.

Ko sva dospela v rov, je skušal dijak vzdigniti truplo težkega moža. Pokazal sem mu, kako naj ravna.

Treba je veliko previdnosti, da trupla ne razpadejo. Postaviti se je treba h glavi, roke potisniti od zadaj pod hrbet, komolce je treba stisniti, da se prime glavo.

Mladi človek je storil, kakor sem mu rekel, a truplo je bilo pretežko. S komolci je gibal, glava je votlo zabobnela po tleh in se odtrgala od telesa. Dijak je izgubil ravnotežje — morda je bil tudi prestrašen — in padel je z glavo na strohnelo truplo."

"Strašno", je kriknila gostilničarka in zakrila obraz.

Herbert je nadaljeval: "Mladeniča smo nesli na zrak, omedlel je. Tri mesece je bil potem bolan in nič ni hotel jesti. Slišal sem, da je zapustil svoj poklic."

"Grozno, grozno", je stokala gostilničarka, "vso noč se mi bo sanjalo o teh strašnih dogodkih."

"Da, grozno je bilo, če se spomnim na to", je pritrdil Herbert. "In potem obrazi trupel!"

"Toda mislim, da mene ne razburjajo te stvari toliko, kakor večino drugih ljudi. Vedno me pošiljajo k temu žalostnemu delu, ker ne tožim. Izkušnje so me utrdile. Prevečkrat sem se že srečal s smrtjo. Včasih se sam sebi zdim, da sem hudičev kurjač."

"Oh, sedaj boste pričeli še s hudičem", je dejala že vsa razburjena gostilničarka.

"No, pustimo hudiča, rudarsko življenje je že itak samo na sebi dovolj strašno. Dostikrat se sprašujem, koliko od teh, ki sede tako zadovoljno okolo gorečega premoga, misli na krvave kaplje, ki se drže vsakega koščka te rude — na rdeče mazilo, ki goni kolesje naše velike industrije. Vsak dan umrjejo po štirje rudarji v naših rudnikih, na stotine je vsak dan pohabljenih in ranjenih. A to ni nikakor rezultat velikih nezgod — te se k sreči dogajajo redko — temveč to je vsakdanji odmerek. Ta velika moritev, to grozno klanje se ponavlja dan za dnem, brez prestanka in neprenehoma se vzdigujejo tožbe vdov in sirot proti nebu. In koliko bi se lahko zabranilo, če le ne bi na tehtnici naše pravičnosti tehtalo človeško življenje tako malo, zlato pa tako veliko!

Včasih razmišljujem o teh stvareh in jim skušam priti do dna. Prepričan sem, da bodo naši potomci opustili rudokopstvo za premogom in bodo goriva izdelovali iz drugih snovi, pri katerih ne bo v nevarnosti toliko ljudi."

Jak Buskins je prikimal svojemu tovarišu, govoril mu je iz srca.

Dolg odmor je nastal. Hary Herbert je mirno kadil. Zunaj je besnel vihar, še hujši kakor prej. Nihče ni hotel oditi, vsakdo je hotel spraviti misli v drug tir, preden odide k počitku.

Končno je vstal Herbert in dejal: "Lahko noč, torej. Ne zamerite nič gospa in mislite kaj prijetnega, preden se vležete, da se Vam ne bo sanjalo o mrtvih rudarjih. No, sicer pa, mrtveci se ne vračajo."

Pri vratih se je še enkrat okrenil in dejal: "Ako bi se vrnili, bi bilo to marsikateremu gospodu neprijetno."

SOCALNE RAZMERE IN ALKOHOLIZEM.

"Ako mora človek živeti v peklu, bo v njem rajši pijan nego trezen."
Upton Sinclair.

Socialistična stranka vidi v alkoholizmu močno oviro za osvobojenje delavskega razreda. Zato deluje že dolgo vrsto let z vsemi močmi, da prepriča delavstvo o neizmerni škodljivosti uživanja alkoholnih pijač. Ali socialistična stranka ve, da je alkoholizem posledica, a ne vzrok današnjih strašnih socialnih razmer, v katerih živi proletarijat. Ve, da ni alkoholizem vprašanje, ki se zamore rešiti samo, ločeno od ostalih socialnih vprašanj; alkoholizem je je člen v verigi družabne bede. Zato je prepričana, da se bo vprašanje alkoholizma rešilo le tedaj uspešno, kadar bodo tudi rešena vprašanja o delovnem času, stanovanjski bedi, nezadostni prehranitvi itd.

Predolgi delovni čas zapelje predvsem veliko število delavcev, da segajo po vinu,pivu žganju tako, da jim oškoduje telesne in duševne moči. Kdor mora delati po deset, dvanajst ur v slabo prezračenih prostorih, v vročini in prahu, je umevno, da mu opešajo moči in da seže po strupu, da vsaj nekaj trenotkov zopet lahko dela. Seveda tiči v tem velik predsodek. V ljudstvu je tako ukoreninjeno. naziranje, da alkohol osveži telesne in duševne moči, da celo inteligentni delavci verujejo v to. Ali alkohol je le bič, ki užge trenotno moč, a trajno ne osveži.

Nizke mezde, ki ne dopuščajo, da bi delavstvo kupovalo zase in za svoje družine izdatne, tečne hrane, so tudi vzrok, da je uprav med delavstvom žganje tako priljubljeno. Popolnoma umljivo je, da delavec poplakne s požirkom žganja kos trdega kruha in žaltove slanine, posebno tedaj, če je prisiljen, da je po beznicah, ker je dom preoddaljen od delavnice. Če nima delavec opoldne tople hrane, tedaj seže po alkoholu, ker meni da ga ogreje. Ali tudi to naziranje je prevara.

In ko se vrne delavec domov, kakšno je domovanje? Izmučen, premrazen prihaja v golo, vlažno, nezakurjeno sobo in v tej luknji naj dobi njegovo telo odpočitka. tukaj naj se razvedri njegova duša? In na tisoče je delavcev, ki imenujejo svojo last le košček take mrzle, neprijazne sobe, ker si ne morejo vsled nizkega zaslužka najeti boljšega stanovanja. Če je je delavec oženjen in je prisiljena tudi njegova žena, da dela ves dan izven doma, kakšno je tako domovanje? Razmetano, nepospravljeno, dostikrat kuhinja in spalnica v enem prostoru, in tukaj naj se odpočije? Kdo se bočudil tedaj, če pobegne delavec prej ko mogoče iz tega "domovanja" in išče v gostilni utehe.

Beda in pijančevanje sta v najtesnejši, dostikrat v nerazdružljivi zvezi. Kakor hitro pa pride delavstvo do boljših mezd in s tem seveda do boljše, tečnejše hrane, zdravejših stanovanj, tedaj pa se poslovi od žganja in pije vino ali pivo. Da ostane v delavcu poželjenje po vinu ali pivu vzlic boljši mezdi, je pač vzrok ta, da se njegove delavne razmere niso izpremenile, ki napravijo največkrat iz delavca pijanca. Dokazano je pa tudi, kar so dognale strokovne organizacije, da je delavstvo opustilo tudi vino in pivo, če je doseglo krajši delovni čas. Svojega prostega časa niso več presedeli po beznicah, temveč so ga porabili za svojo izobrazbo.

Vsako zlo, ki naj se trajno odpravi, se mora izruvati pri korenini. Strahotna razširjenost alkoholizma v današnji dobi je posledica socialnih razmer. Te se morajo izpremeniti in alkoholizem bo pojenjeval. Socializem vzlic temu spoznanju vodi še poseben boj proti alkoholu in za abstinenco. Vse socialistične stranke v Evropi so na svojih zborih povdarjale, da je boj proti alkoholu največjega pomena za razvoj socializma, in vse evropske socialistične stranke imajo delavske abstinenčne organizacije.

Besede ameriškega sodruga Uptona Sinclairja: "Ako mora človek živeti v peklu, bo v njem rajši živel pijan nego trezen," ki jih je napisal v svojem romanu "Močvirje". so grozna obsodba današnjega kapitalističnega družabnega reda. Kapitalizem je pahnil delavca v razmere, ob katerih bi moral zblazneti, da ni iskal tolažbe v alkoholu. Ali čim bolj prodira ideja socializma med delavstvo, čim bolj se utrjuje v delavstvu prepričanje, da mora postati vse drugače, kakor pa je, tembolj se zaveda delavstvo, da zamore ta gigantski boj izvojevati le trezen razred. Namesto črnega obupa, ki je prej tiščal delavstvo k tlom in za silil iskati trenotnega pozabljenja v strupu, je socializem prežel delavstvo s svetli m upom na boljšo bodočnost. In delavstvo spoznava od dne do dne bolj, da alkohol ni prijatelj, temveč njegov največji sovražnik in zli duh.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januvarja 189 l.

Inkorporirano 24. februvarja 1908 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ,Box 245., Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden Dolar. Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

Razno.

Kardinal, versko zblaznel.

Iz Rima poročajo, da je kardinal Tuto versko zblaznel. On je bil spovednik papeža Pija X. in je veljal kot njegov zaupnik in z državnim tajnikom Merry del Valskim za najvplivnejšega kardinala rimske kurije.

O razvitku bolezni se poroča:

Že nekaj mesecev sem se je kazal kardinal posebno razburjenega. Da skrije svojo ne prav razveseljivo razburljivo zunanjost, se je smel gibati le v svojem stanovanju v španskem kolegiju.

Javnosti je bilo takrat naznanjeno, da trpi kardinal na posledicah težke influence.

V zadnjih dneh se je bolezen vsled čezmernega dela in izčrpanja živčnih moči tako nenadoma poslabšala, da so postali vatikanski krogi radi tega zelo pòtrti. Kardinal je namreč kar naenkrat trdovratno izrazil prepričanje, da je proklet v pekel. — Drhtel je, vzdihoval, metal se k tlem, razbil — popačil si obraz in sploh kazal vsa znamenja najvišje obupanosti. Pomirjevalne besede njegove okolice niso dosegle nobenega uspeha. — Bile so ne le brezplodne; še več — neki kapucinec, ki mu stregel — je tudi obnorel. Tudi tega je, kakor njegovega predstojnika, obšla divja bojazen pred peklom. Stanje kardinala je postajalo polagoma tako strašno slabo, da ni konečno preostajalo ničesar drugega, kakor internirati,— zapreti —njegovo eminenco. Prepeljali so ga k generalatu kapucinskega reda in ga tam internirali.

Preprečiti hočejo, da ne bi, o razmerah v cerkvi in cerkvenopolitičnih rečeh tako natančno poučeni kardinal, v svojem norem stanju česa izdal. Zdravniki so mnenja da more kardinal v 4ih ali 5tih letih ozdraveti.

Kapucinec, ki je zblaznel pod vplivom kardinala — že, kakor kaže, polagoma okreva.

Mi smo mnenja, da so skrivnostne razmere v vatikanu prisilile kardinala k razmišljavanju o pravici in resnici. Bil je najbrže v resnici veren človek in zato je tako nenadoma vstopila vest s tako silo in mu zažgala tak peklenski ogenj v srcu in možganih, da ga ni mogel premagati, — a otresti se verskih dogem — tudi ni bil kos.

Upamo, da se mu pamet vrne in z njo tudi druga, ki mu pove, da je tudi pekel — le barbarsko strašilo.

Elektroni.

"Amer. Slov." stoji na stališču, da le tisto naj časopis razpravlja, o čemur je dobro poučen. "Amer. Slovenec" pa piše teden za tednom o socializmu, a že davno je dokazal, da v tem največjem svetovnem vprašanju ne razume čisto nič. Ali se ne sekate po zobeh?

Časopisje topot poroča o neki blazirani bogataški dami v Denverju, katera pestuje mladega prešička in ga vsak dan oblije z dišečo vodo. Zopet neka druga dama v Farmlandu, Ind. ima mačko, katera nosi na repu obroček z diamantom. In sistem, ki rodi take kreature, je pravičen?

Mulhall bivši zvesti sluga kapitalizma, je danes v očeh kapitalističnih prvakov — največji lažnik v Ameriki. Čisto naravno! Dokler človek laže na komando drugih, je "dober možak" in "neomajan zaupnik"; kakor hitro pa pove resnico, je pa lažnik in ničvrednež, kateremu ni nič zaupati. To je kapitalistična morala (in katoliška).

Voditeljice chikaških sufragetk izjavljajo, da bodo illinoiške volilke takoj v prvi volilni borbi neutralne glede politične barve, to je, da ne bodo priznale nobene stranke,temveč glasovale bodo le za "dobre" kandidate. Kdo so te "voditeljice", da govore v imenu vsega ženstva? Proletarske žene, delavke, ki so količkaj zavedne, bodo volile socialistično.

Zvezna vlada namerava zgraditi in operirati svojo prvo železnico v — Alaski in naši železniški magnatje so s tem zadovoljni. Nikarte se čuditi! Če bi vlada rekla, da bo gradila železnico na severnem tečaju ali na luni, bi tudi bili zadovoljni. Ako bi pa vlada hotela graditi svojo progo od New Yorka do Chicage, tedaj bi se pa magnatje drugače spogledali. Kjer kaže malo ali nič dobička, tam je javno lastništvo popolnoma v redu. Kjer pa kaže veliko dobička — nak! Gat it?

Dopisi.

Rockwood, Pa.

Kakor povsod, vzdihujemo tudi tukaj pod težkim jarmom kapitalizma in sicer kot večina rojakov, si služimo peščica Slovencev, kar nas je tu svoj bori kruh v dveh tuk. premogokopih. Prvi rov znan pod imenom Penwood Coal Co. je zaprl svoje duri že pred dvemi meseci, zato pa mislijo gospodarji drugega rova slavnoznani pod imenom Zimmermann Coal Co., da nas bodejo tembolj izkoriščali. Toda motili so se bratci! Dasi nas je le manjšina delavcev Slovencev, smo šli k delavcem drugih narodnosti ter jih pripravili do tega, da smo danes, 16. julija t. l. zaštrajkali za izboljšanje plače ter naših slabih razmer.

Kot en mož smo se vprli danes ter izvolili svoj komite, kateri je naznanil superintendentu družbe naše zahteve. Mož se je zelo razburil, ko je zaznal, kaj nočemo, ter izjavil, da preveč zahtevamo in rajši zapre jamo, kakor bi privolil v boljšo plačo. Seveda, kakor drugod, se tudi tu izgovarjajo, da ne morejo izhajati, ako malo več plačajo. Oderuhi in pijavke so pač vse jednake.

Tudi se je izrazil, da bode dobil dosti drugih delavcev, kateri mu bodejo delali za sedanjo plačo. — Vederremo! —

Plača 40 centov za strojem, 58c za pikom je pri tej visočini premogove žile (namreč 3 čevlje visoka) tako sramotna, da ne verujem, da bi niti najslabši "skeb" zamogel tu obstati, kaj šele delati

Razventega je skoraj po vseh prostorih voda in kar je najbolj značilno, se vali od stropa 1 čevelj debela plast kamenja, katerega je treba "mufat" za "for nothing". Torej rojaki Slovenci in tudi delavci drugih narodnosti, **pozor**, ako bi Vas kdo iskal in vabil delati za Zimmermann Coal Co. v Rockwood, Pa.

Z delavskim pozdravom

Jernej Hočevar.

O DOPUSTU NEKEGA PASTORJA.

Evo vam slučaja, kako hočejo živeti oznanjevalci onstranskega plačila za tuzemska zasluženja. No ja, saj jim ni zameriti, samo da imajo to lepo lastnost, da si radi njih plačilo naprej vzamejo, med tem, ko je nam obetajo onstran z obrestmi vred. Celo čisto prav imajo, ker oni so prepričani da je plačilo onstran toliko, kot bi rekli: "o svetem Nikoli". Napaka je na strani vernikov, ker delajo za plačilo, izplačano o sv. Nikoli. Pojdi k farju in prosi ga za kaj na vrnitev o sv. Nikoli, bodeš videl, kako bo nastopil. Ti pa daješ na te obroke — ker je božja volja tako. —

V nemško-angleški luterski občini sv. Petra E.E. Pittsburgh,Pa. je uslužben pastor R. dr. W. Jentsch. Pred sedmimi leti je podvzel imenovani pastor potovanje v Nemčijo, pred dvemi leti pa le njegova žena z otroci. Letos se mu je zopet obudila želja obiskati Nemčijo. Obrnil se je na svoje ovčice in prosil za šestmesečni dopust v to svrho. A lej spako, Pri obravnavanju tega vprašanja se je med ovčicami našel kozel, kateri mu je hotel dati dopust s pripombo, da mu i vse stroške plača, ako mu da črno na belem, da se nikdar več ne vrne. Ta edini kozel pa seveda ni prodrl: pastor je lepo dobil svoj zaželjeni dopust.

Dne 30. junija se je udobno vsedel na vlak, uživati pozemsko veselje na račun ponižnih ovčic. Koncem julija meseca se ima sniti v Berlinu z družino in več sorodniki August Baur-ja, kateri je posedoval tu v East Endu najmodernejšo pekarno ter jo pred več meseci prodal krušnemu trustu. Uživati hočejo skupno dobrote sveta: eden na račun svojih ponižnih ovčic, drugi na račun svojih izkoriščanih delavcev. Koncem augusta nameravajo priti skupno nazaj, — da njih umazano delo zopet nadaljujejo.

Prideš li delavec enkrat do spoznanja, da boš nehal verjeti, da je božja volja tako?

Pred imenovanim pastorjem je bil vposlen v tej občini pastor z imenom Schleifer. Pasel je ovčice v tej občini enajst let in enajst mesecev. Ker pa mu ni posebno ugajalo striženje ovčic, — bil je pač bolj pošten — je ob enem med. doktorat študiral. Ko je naredil v to potrebne izpite, se je občini zahvalil za pastirjevanje in ob tej priliki odkrito povedal, da je to (namreč popovanje) sam humbug. B. N.

Iz stare domovine

— **Srednji vek v dvajsetem stoletju.** Kazensko sodišče v Firenci je imelo te dni opraviti s štirimi kmeti iz okolice, ki so hoteli sežgati neko žensko, češ, da je čarovnica. Nesrečnica po imenu Faustina Bulli se je bila nekoč skregala z drugo kmetico v vasi Gravilla, pa je v prepiru zaklicala: "Naj te Bog oslepi!" Slučaj je hotel, da je kmetica pozneje res oslepela. Vas je bila prepričana da jo je Bullijeva začarala in nekega dne jo je mož pred hišo pograbil in zahteval, naj prekliče čar. Bullijeva se je rotila, da je nedolžna in da ji ne zna pomagati. Mož slepice je poklical tri druge kmete, vsi štirje so potem zavili Bullijevo v veliko ruto in so jo hoteli vtakniti v krušno peč. Na srečo so drugi ljudje zadji hip še slišali njene klice na pomoč in preprečili grozno dejanje. Sodišče je vpoštevalo pomanjkanje razsodnosti teh ljudi in jih je obsodilo na šest mesecev ječe, med tem ko je bil državni pravdnik predlagal, trideset mesecev. Nam se zdi skoro neverjetno, da je taka praznovernost še mogoča v dvajsetem stoletju. Ni pa še prav predolgo tega, kar je dr Krek na Kranjskem opravičeval inkvizicijo in njene avtodafeje, češ kaj če se sežge živo truplo, če se le duša reši!

— "**Če uniforma dobro pristoja**". Da v življenju ne gre vedno za to, kaj se zdi, je pokazal proces, ki je zbudil na Dunaju veliko zanimanje. Odigraval se je pred sodiščem, večkrat pa je izgledalo bolj kakor da se razmotava v gledališču. Obtožen je bil neki Alojzij Ritter zaradi tatvine, goljufije in vagabundaže. Vrednost vsega, kar je pokradel in prisleparil, znaša komaj 400 kron, in s tega stališča ne bi bilo na procesu nič posebnega. In če človek sliši, da je ta Ritter prečepel že dvajset let svojega življenja po ječah, bi kar odložil poročilo o njegovi obravnavi. Pa bi bilo škoda. Kajti malo je izmišljenih humoresk, ki bi bile tako zabavne. Ritter je bil — seveda že davno — v kadetni šoli. Tam je vsakemu tovarišu ukradel nekaj malega. Zato so ga 14 dni zaprli pa pognali iz šole. Od tistega časa je več zaprt nego prost. Zdaj mu je 45 let, pa ni delal ves čas nič drugega, kakor da je sleparil. To mu je ostalo; razuntega pa mu je iz mladih let ostala še ljubezen do — uniforme. Pri vojakih je sicer nosil le "gmajnarsko", največkrat pa kaznilniško. Toda kadar je za kratek čas prišel iz ječe, je oblekel oficirsko. Potem se je po lastni milosti imenoval tudi za aristokrata, ker se to na vizitnicah lepše podaja. In če ne bi imel smole, da ga vsakokrat zasačijo, bi mu oficirska uniforma in plemenitaški naslov popolnoma zadostovala za življenje. Preoblečen za častnika je lahko sleparil, kjer se mu zljubilo: Enkrat je opeharil kakšnega natakarja, drugič generala, danes modistko, ju tri princa Orleansa-Braganca. Če je prišel danes iz ječe, se je teden dni pozneje že tikal z oficirji in aristokrati in spremljal njih ljubice z njihovim denarjem v avtomobilu. Prišel je v elegantno prodajalno, pa vprašal: "Pumpate li oficirju, ki nima denarja?" In trgovec mu je dal na razpolago, kar je hotel, češ, "boste že plačali, gospod nadporočnik." V Gradcu je sedel z nekim nadporočnikom v vinarni. Videl je, da ga opazuje detektiv. To je omenil svojemu "tovarišu", in ta je dejal: "Razbij mu črepinjo, če te nadleguje!" V Gradcu so ga pa vendarle aretirali in pripeljali na mestno poveljništvo. Prišel je korni poveljnik in vprašal, kaj se je zgodilo. Slepar pa se postavi: "Ekscelenca, ustavili so me, ker sem kupil za svoje prijatelje nekaj reči na dolg". In ekscelenca pravi: "To je le v Gradcu mogoče" — slepar je pa prost. Podmaršal konte Corti pripoveduje kot priča, da se mu je Ritter predstavil kot ritmojster baron Klettenberg in je s svojim ljubeznivim bitjem in z vsem svojim nastopom napravil nanj najboljši vtisk. Seznanil ga je s svojim sinom, ki je nadporočnik in tudi temu se je tako prikupil, da ga je predstavil princu Orleansu-Braganci. Tudi njega visokost je bil ves očaran od falota. In če ga ne bi bila policija kljub ritmojstrski uniformi aretirala, bi bil tako očaraval in očaraval, in briljantno živel od ačaravanja. Zdaj mu je sodišče prisodilo sedem let ječe. Pa ni bil nič žalosten. Kazen je sprejel, državnemu pravdniku je napravil laskav kompliment in le to mu je bilo žal, da ne more vzeti v zapor ritmojstrske uniforme. Kadar pride iz ječe, bo vendar že nekoliko prestar zanjo. Kvečjemu če obleče takrat polkovnikovo ali pa generalsko. Ljudi, katerim bo imponiral, tudi tedaj ne bo zmanjkalo.

— **Umorjena prostitutka.** Na Dunaju prihajajo že nekako v navado umori deklet, ki prodajajo naklonjenost, katero daje sicer ljubezen. Kronika teh člečinov se je v nedeljo zopet pomnožila za slučaj. V neki hotel v Anmagasse v središču mesta, je prišel ob pol 3. zjutraj 25 do 27 let star mož z 29letno Marijo Schmidtovo stanujočo v četrtem okraju, Rittergasse 6., katero so v hotelu dobro poznali. Hišna, Marija Pogačnikova jima je odkazala sobo št. 18 v prvem nastropju. Približno dvajset minut pozneje je pozvonilo in Pogačnikova je našla pred vrati vrča za umivalnik. Ko je prinesla vodo, je potrkala; ta hip je stopil neznani gost iz sobe Porinil je hišno skoraj brutalno na stran. Ta je postavila vrča pred vrata in je šla za svojim opravilom. Ko je čez nekaj časa druga dvojica zapustila sobo št 20, je hotela Pogačnikova tam pospravit; srečala pa je moškega ki je bil prišel s Schmidtovo. Videti je bil prvi trenotek v zadregi; toda to je takoj minilo. Dejal je: Aha, rada bi napitnino, pa je segel v žep in ji dal krono. Pri tem je dejal: "Pustite dekle še spati; zaklenila je od znotraj Jaz se vrnem, ko bo čas za drugi zajtrk." S tem je odšel. Vratar mu je odklenil in ga ni več videl. Ko je prišla Pogačnikova pozneje mimo sobe, se ji je zazdelo čudno, da je bila skozi steklo videti luč, med tem ko je bil neznanec dejal, da dekle spi. Hišna je pokukala skozi špranjo in opazila, da leži Schmidtova oblečena vznak na postelji. To se ji je že zazdelo sumljivo, pa je potrkala najprej narahlo, potem pa glasneje. Ko se le nič ni zgenilo je hotela suniti ključ, ki naj bi bil tičal od znotraj v ključavnici v sobo. Tedaj je opazila, da sploh ni ključa. Pohitela je torej v največjem strahu k vratarju, ki je odklenil s svojim ključem in takoj spoznal, da je dekle umorjeno. Telefoniral je policiji in ta je poslala komisijo v hotel. Truplo je ležalo v elegantnemu kostumu na postelji. Policijski zdravnik je konstatiral, da je že ohlajeno. Nikjer ni bilo kapljé krvi, nikjer sledu kašnega boja. Očitno je bila ženska zadavljena Obraz je bil ves moder, na ustnah je bila taka gosta pena, da je začetkoma izgledalo kakor bom baž in so mislili, da je dekle zadušeno. Tudi na vratu ni bilo nobenega sledu kakšne sile. Morilec jo je moral torej zadaviti z rokami. Najbrže jo je pograbil od zadaj, ko je bila obrnjena od njega in je oblačila rokavico, pa jo potegnil na posteljo in davil, dokler ni videl, da se ne gane. Našli so pri njej nekaj dragocenosti, po pričah so pa dognali, da manjka broša z rubini in briljanti, zapestnica, zlata ura in najmanje 50 kron denarja. O možu, ki je prišel z njo, ne vedo povedati nič natančnega. Osobje v hotelu pravi, da je bil precej visok, slok, temnoplavih, v sredi razčesanih las, angleško pristriženih brk in modrih oči. Tovarišice Schmidtove pripovedujejo da je bila bogata. V njenem razkošno urejenem stanovanju so našli hranilnično knjižico na 33.300 kron in 460 kron gotovine. Imela je najfinejše perilo z dragocenimi čipkami in precej obsežno biblioteko. Policija je razpisala 1000 kron nagrade za odkritje morilca.

— **Dannadan objavlja "Slovenec"** zaupnice za gospoda deželnega glavarja dr. Šusteršiča Včasi se kakšen občinski odbor resnično snide na sejo, pa izvoli njega blagorodje še za častnega občana. Klerikalci mislijo, da mora taka povodenj zaupnic napraviti vtisk; in v tem se ne motijo. Ampak malo drugačen je nemara to vtisk, nego si ga žele. Teh vdanostnih izjav je namreč toliko, da morajo ljudje naposlednje vprašati: Čemu? Kako veliko mora biti nezaupanje, da ga je treba izravnati s takimi tovori zaupanja? In kaj pomenijo vsi ti kupi papirja za tisto reč, ki jih je povzročila? Ako vodi Kamilo Theimerjeva štatistiko vseh podobnih izjav, mora biti vesela, da je dosegla tak efekt. Klerikalci nimajo baš navade, da bi streljali s kanoni na vrabce. Kjer je obramba tako obsežna, je že napad nekoliko zalegel. Da pa vse zaupnice, tudi če bi si jih šli naročit še v Afriko, ničesar druzega ne dokazujejo, kakor da imajo klerikalci še dovolj marionet na vrvici, ne ovržejo pa niti ene Theimeričine trditve, je jasno kakor beli dan. Ampak s samimi marionetami se tudi na Kranjskem ne bo dalo dolgo vladati. Če ne bi tako klerikalci tega slutili, se ne bi tako podili za zaupnicami.

— **Velikodušnost avstrijskega vojnega ministra.** Vse kar so prestali vojaki ob mejah, bodo ohranili le kot lep spomin. In vojno ministrstvo je sedaj poskrbelo, da bodo vojaki, ki so stradali in prezebali na severu in jugu monarhije, lehko kazali še svojim vnukom spomine iz teh časov. Vojno ministrstvo je namreč odredilo: vsak vojak, ki je bil po razglasu od 27. maja prestavljen v neaktivno službovanje, sme obdržati erarično perilo, ki ga je bil prejel ob času službovanja. Ali vsi vojaki niso deležni te izredne milosti, zakaj vojno ministrstvo določa dalje, da smejo obdržati to perilo le oni, ki so služili nad šest tednov. In tako bodo hranili vojaki, ki so deležni te izredne časti, za vse večne čase: dve gro bi srajci, dva para spodnjih hlač in dva para "šnfecnov". Nasproti tej velikodušnosti in tej visoki socialni uvidevnosti vojaške oblasti mora utihniti vsaka kritika

— **Država daje dote.** — Nenavaden običaj ima angleška poštna uprava. Poštno ministrstvo izplačuje namreč vsaki poštni uradnici, ki se poroči, doto, ki je odmerjena po službenih letih Leta 1912 je izplačala angleška poštna uprava v ta namen 25 tisoč funtov šterlingov (1 šterling =$4.86 — 24 K 7 v.). Na angleških poštah je uslužbenih sedaj nad 14 tisoč žen, od teh se je poročilo 413 v povprečni starosti 28 let. Vsako leto narašča število poštnih uradnic, ki se poroče. Povprečno služi vsaka uradnica ki se omoži, po devet let. Za leto 1914 je proračunjenih za dote v gospodarstvu poštnega ministrstva 28.500 funtov šterlingov. Uprava pričakuje torej naraščanje zakonov. S to nenavadno določbo hoče najbrže poštna uprava preprečiti, da ne bi imela prestarih uradnic.

— **Tržaški občinski svet.** — Pri zadnjih volitvah je izvolila tudi trgovska zbornica svoje 4 občinske zastopnike, in sicer so to Evgen Maule, Franc Basilio, Clodoveo Budinich in Friderik Gerolimich. Trije so ital. liberalci, eden pa — Budinich — je italijanski konservativec. S tem so končane volitve v tržaški občinski zastop Izvoljenih je vseh 80 svetovalcev ki se razdele po strankah tako: 60 italijanskih nacionalcev, 12 slovenskih nacionalcev, 7 socialistov in 1 konservativec. Med temi 80 je 30 novih svetovalcev in sicer 22 ital. nacionalcev, 5 slovenskih nacionalcev in 3 socialisti. Od socialistov so prvič izvoljeni sodrugi: Chiussi Doff-Setta in Nicolao.

— **Razširjenje obratov.** — Iz Gradca javljajo, da bo družba, ki ima v Viču na Štajerskem magnesitove obrate, te povečala. Obenem bo tudi odprla šest novih jam za magnesitovo rudo. Družba računa, da bo tako v stanu vsakoletno produkcijo magnesita povečati za 3000 vagonov.

Bolečine v hrbtu,

katere povzročajo obistne neprilike, hitro izginejo, ako rabite

Severovo Zdravilo za obisti in jetra.

(Severa's Kidney and Liver Remedy)

katero se priporoča za zdravljenje obistnih in jetrnih neprilik.

Cena 50 centov in $1.00.

Znojne noge

povzročajo pekoči in bolestni občutek. Odpravite ga z rabo

Severovega Praška za noge

(Severa's Foot Powder)

ter si pridobite udobnost.

Cena 25 centov.

Potrebščina za toaleto

Ni boljšega toaletnega pripravka nego je

Severov Antiseptični toaletni prašek

(Severa's Antiseptic Toilet Powder)

Priporoča se za moške za rabo po britju, za ženske za vzdrženje lepote kože in zoper potenje, in za otroke in dojenčke zoper solnčno ogorelost in razpoklost kože.

Cena 25 centov.

Kadar kupujete zdravila, vprašajte lekarnarja za Severova Zdravila. Ako jih nima v zalogi, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
KA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199

SALOON
z biljardom in kegljiščem
Poleg saloona dvorana za društvene seje, veselice itd.
John Stražišar
611 Market St., Waukegan, Ill. Phone št. 871.

M. JOVANOVICH
84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.
PRODAJA ŠIFKARTE.
Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.
EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno **prenočišče** in **restavracijo**, domačinom pa svoj **saloon** vsem skupaj pa vse.
IG. KUŠLJAN
229—1st Ave.
MILWAUKEE, WIS

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovensko.

JOS. A. FISHER
Buffet
Ima na razpolago vsakovrstne pive, vine, smodke, i. t. d.
Izvrstni prostor za okrepčile.
3700 W. 26th St., Chicago, Ill
Tel. Lawndale 1761

E. BACHMAN
1719 S. Centre Ave., Chicago, Ill.
je največja češkoslovenska delavnica zastav, znakov, čepic in vseh društvenih potrebščin.
Zahtevajte takoj po pošti moj veliki cenik, ki ga Vam pošljem — popolnoma zastonj.

Kadar nemorete dobiti pravi Richter pain expeller pri vašemu lekarnarju pišite na

F. Ad. RICHTER
74-80 Washington Street,
NEW YORK, N. Y.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Št. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET,
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Uraduje od 10—12 predpoldne in od 7—9 zvečer. V sredo in nedeljo večer neuraduje.
Tel. Canal 476.
1842 So. Ashland ave.
Tel. residence: Lawndale 8996.

GOSPODINJE POZOR!
Priporočamo vam v prodajo vse stvari, ki spadajo v grocerijsko ali mesarsko obrt. Vse po najnižjih cenah. Na zahtevo se dovaža na dom.
G. Mamčilovich & Co.,
331 Greeve St., Conemaugh, Pa.
Tel. Con. 4050.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
NIZKE CENE.
Velike ugodnosti:
električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastonj, kabine tretjiga razgreda na parniku

Sledeči parniki odplujejo ob 3 uri popoldan iz New Yorka:
Argentina . . . . 28. maja
Oceanic . . . . 7. junija
Martha Washington . . 14. junija
Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike
PHELPS BROS. & CO.
Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.
ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.
Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

I. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

Važno uprašanje!
KDO mi opravi najbolje in najcenejo?
Konzularne, starokrajske sodnijske in vojaške zadeve
Javni notar J. Kaker
220½ Grove st
Milwaukee, Wis.

GROBOVI TULIJO!

Duhovi vstajajo v revnih možganih pisatelja Drobtinic v "A. S.". Tako je zmeden in preplašen da vidi vse le na pol in mu mora priti na pomoč pisatelj "Posmrtnice", da mu njegove meglene oči nekoliko raztegne in osveži! Ne boj se, — Kulovic mirno počiva v tihem grobu in ne more čuti tvojega banalnega blebetanja, da bi Ti sam odgovoril. A, vzemi še enkrat "Proletarca" v roke in čital boš takoj pod tvojim citatom: **"Pravice je iskal po svetu — itd.—"** "Spoznal je, da ga nekateri ljudje celo nočejo razumeti, spoznal, kako velikanske množice si ne upajo, ali ne morejo, ali nočejo storiti ničesar, — **da bi se oprostile suženstva kapitalistov in — tudi verskih verig, ki jim oklepajo duha tako trdno in trdo, da si ne upajo popolnoma nič svobodno misliti.**"

Odpri pisatelj "Drobtinic" oči na stežaj — možgani naj se ti vsaj za trenutek razklenejo in — **vidi — razumi**, kaj je pisatelj "Posmrtnice" — mislil — ko je pisal — od Tebe citirane besede, s katerimi namigavaš, da je socializem tiral Kulovica v smrt!

Ne bom še enkrat na široko razkladal vzrokov Kulovčeve smrti — a fakt je, da si klerikalci nikdar ne morete pomagati drugače, kakor z banalnim zavijanjem nasprotnikovih besed in s hinavskimi, jezuitskimi izgovori — pa naj si bo že tu — ali tam.

Na veselje, ki ga imate s tem, če najdete kje kako tiskovno pomoto kakor "čitatelnice" Vam ni vredno odgovarjati, ker je preotroško in presmešno.

Nam se pač ne ljubi stikati po vašem "izvrstno" tiskanem listu za napakami, saj vemo, da je "najvzornejši, slovnično in le poslovno najbolje" urejevan slovenski list!

Prosim vas gospodine, izmijte, izperite si dobro svoje brljave oči, ozrite se vsaj malo tudi po svoji hiši in pred svojim pragom, pa pometite najprej te smeti ,ker jih je nakopičenih toliko, da se mi ne upamo brskati po njih. — Imamo namreč človeški nos in ta ne prenese vsakega smradu.

Pravite, da mi ne poznamo "nič boljšega in zvišenejšega" od groba. Pač — mi poznamo nekaj vzvišenega — boje za pravice in resnice na zemlji —; a vi? — Vi poznate vaš "zvišen" pekel, s katerim strašite nevedno, le v čudeže, nebesa in **pekel** verno ljudstvo.

Čudno, da morete pri vsej svoji veri v pekel tako peklensko vse zavijati in kopičiti po vaših listih laži dan na dan. Ako imate poleg svoje vere, ki jo nosite le na jeziku, le trohico čuvstva za pravico v svojem srcu in smisla zanjo v možganih — potem se nam smislite in se bojimo, da se tudi vas ne prime podobna blaznost, kakor kardinala Tutona.

Čudno se nam tudi zdi, da se morete nad neznatno stavčevo opazko tako razburjati!

Hitro je vzplamtela vsa vaša kri in pokazali ste vse skrivne barvice, ki kažejo tako "krasno" sliko vaših skrivnih želj in živo ilustrirajo vaša nagnjenja, ki vam diktirajo "Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!" in "Ako Te udari sovražnik po levem licu, nastavi mu še desno" — in obratno!

To so besede vašega velikega učitelja —; posnemajte jih!

Za danes bodi dovolj!

Škof.

HIJENAM V JOLIETU.

Kadar je enkrat človek mrtev, tako da se ne more več braniti, ga mi pustimo pri miru, pa če je bil tudi naš največji nasprotnik. Toliko človeške dostojnosti še vedno imamo. Suvati mrtvo truplo smatrajo tudi necivilizirani narodi za največjo lopovščino. Ne tako Kranjski Janez v Jolietu! Ta popovska hijena je zadnji teden izgrebla iz svežega groba truplo pokojnega sodruga Mike Kulovca in ga trgala in mrcvarila . . . Hijena, grda in satanska! Če že odpiraš svoj strupeni gobec in tuliš nad živimi — pusti vsaj mrliče na miru, ki se ne morejo več braniti in odgovarjati na tvoje ostudne klevete!

Hijena v Jolietu hoče prikazati svojim slepim "bravcem", da v Chicagi imamo že socializem, da smo delavci gospodarji celega mesta in da imamo vse, kar hočemo. Hijena tuli: "Kulovec ni našel sreče v socializmu, zato je šel v smrt." Zapomni si rimska hijena: Kulovec ni šel v smrt radi socializma, ker socializma danes še ni; šel je v smrt gnan vsled razmer, katere zagovarjaš ti, tvoja rimska banda in tvoji kapitalistični bogovi. Teh razmer pa nismo zakrivili mi. Na tisoče ljudi je že šlo pred njim in na tisoče jih bo še šlo za njim — ki so in bodo obležali (individualno) premagani pod preteško butaro zločinskih razmer, kakoršne ustvarja krivični družabni red. Prostovoljne smrti ni. V vsakem takem slučaju je zunanji pritisk življenskih razmer, ki diktirajo smrt. In take žrtve razmer niso le socialisti, temveč ljudje iz vseh slojev in iz vseh ver.

* * *

Tudi blaznost je posledica krivičnih družabnih razmer. Najmanj v devetdesetih slučajih izmed sto je to resnica. Krivične družabne razmere pa pomaga vzdrževati tudi rimska cerkev. Zatorej je tudi cerkev odgovorna za vsak tak slučaj blaznosti. Tukaj pa še niso všteti verski blazniki. Zadnjih je cerkev producirala že na milione in ravno blazni misioni so najboljše gnojilo za versko blaznost. Hijene, berite štatistiko o blaznikih v katoliških državah.

* * *

Rimska cerkev je umorila Francisca Ferrera in edini odgovor, ki ga ima sedaj za svoj krvavi zločin, je, da je bil — Ferrer morilec! Ta beseda je precej mistična. Ako mislite, da je bil učitelj Ferrer "morilec" zato, ker je **moril in ubijal** z besedo in s peresom vse svoje življenje versko temo, supersticijo in rimski barbarizem, potem — imate prav! To je bil njegov edini "zločin" in zato ga je dala "sveta" cerkev po svojem kronanem agentu na Španskem umoriti. Rimska cerkev je morilka! Slava Ferreru!

* * *

Kranjski Janez sme pisati vse, kar se mu poljubi. Piše o socializmu — to se pravi: laže o istem, da se vse kadi. Na vse te laži bi pa mi morali molčati? Ne boš, hijena! Dokler boš ti pobijal socializem na tak falotski način, bomo tudi mi brez rokavic obdelavali tvoj verski humbug, čeprav je to izven našega programa. Vera privatna stvar! Mi pravimo, da je. Zakaj pa ni pri vas tudi socializem privatna stvar? Mi puščamo vero na miru, dokler se nas pusti na miru. Če je "Proletarec" versko fanatičen," tedaj je "Amer. Slovenec" "fanatično socialistično": Square!

* * *

Rimska hijena piše: "Cerkev obsoja umor in nasilstvo" — a pod istim naslovom pa prav po krščansko tuli: takole: **"Slovenski delavci, slovenske žene, gorjačo v roke, vile in burklje, pa naženite iz hiše take tolovaje (socialiste)!"** Seveda, to ne diši po nasilstvu! Če bi mi tako svetovali delavcem, bi rimska hijena takoj zagnala satanski krik: Socialisti hujskajo na uboj! Rev. J. C. Kluser, katoliški pop v Morgantownu, W. Va., je pisal Debsu: **"Mi imamo naše puške nabite in ako nas 15 milionov ameriških katoličanov ne odstreli glave ameriškim socialistom, nismo vredni, da živimo!"** Seveda, to tudi ne diši po nasiltvu! Ako bi socialisti pisali kaj takega, da bomo odstrelili glave katoličanom — bi nas takoj ne samo razvpili za morilce, temveč tudi celi popovski aparat bi bil pokonci, da nas spravi v zapore. Ampak pop Kluser ima po **"katoliški morali** prav, kajti po **katoliški morali** se sme človeka, ki se smatra za brezverca, **brez greha ubiti.** Katoliški morilec ima še odpustek pri bogu ako ubije brezverca! Ali ni tako Rev. Kranjec?

Vrednost počitka.

Nihče ne more delati dolgo časa, ne da bi se tu pa tam izpočil. Neobhodno potrebno je, dati utrujenim mišicam in živcem priložnost, da se spet požive. Tudi svojemu prebavnemu ustroju moramo dovoliti kak počitek. Najboljši počitek je post. Ako čutite, da so vaša prebavila pretegnjena, pričnite , najprej uživati Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, da jih očisti in okrepi. Potem naj se popolnoma izpočijejo in presenečeni boste, kako hitro okrevate. Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino je pri navadnih nerednostih želodca in drobovja zanesljivo zdravilo, posebno če so med znaki pičla slast, zapečenost in telesna slabost ali kaka neprilika in telesna slabost ali kaka neprilika po jedi. V lekarnah. Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. Za vnanje bolečine ne morete najti boljšega zdravila nego Trinerjev liniment. — Adv.

KDO VE?

Rad bi zvedel za svojega prijatelja Jožefa Pajk-a. Doma je iz Kostrevnice pri Litiji., Pred poldrugim letom se je nahajal v Moon Run, Pa. Od tam je potoval v Rock Springs, Wyo.

Prosim cenjene rojake, če kdo ve, kje se nahaja, naj mi naznani, ali naj se mi pa sam javi.

Joseph Lovše, 344
Herminie, Pa.,
Westmoreland Co.

Rabim 100 rojakov

ki hočejo postati samostojen in neodvisen gospodar v lepem in rodovitnem kraju, kjer je dobra voda, zdravo podnebje in kjer jih je že mnogo naseljenih, ki so vsi prav zadovoljni. Če hoče kdo postati kedaj premožen farmer, se ne sme naseliti tam, kjer še ni farmerjev, ki bi mu kos povedati, če bo zamogel na zemlji tudi res živeti. V okolici lepega in cvetočega mesta Crivitz, Marinette County je že veliko farmerjev in rojakov in nikdo se ne pritožuje. Zakaj ne? Ker je zemlja rodovitna, na njej rastejo vsi tisti poljski pridelki kot v starem kraju, izvrstna pitna voda, zdravo podnebje, trave sočnate in rediine za živinorejo, ne hudih viharjev ne toče, ne suše, ne močvirja, več jezer za ribji lov, z eno besedo vse dobre lastnosti, ki jih farmer potrebuje. Zemlja je zelo po ceni, ker se kupi naravnost od lastnika samega T. Kersten. Nobenega dobička zemljiškim kompanijam. Ker je že lastnik precej star, bi se rad hitro znebil vse zemlje, zato podari vsakemu kupcu v mestu Crivitz eno loto zemlje za hišno stavbišče do 25. avgusta, pozneje ne več. Zemlja mora biti prej ko mogoče vsa prodana, zato prav po ceni in lahka odplačila.

Pišite še danes v slovenskem jeziku na T. Kerstenovega zastopnika

N. PIKLOR,

1526 West 21 St. Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENCI V CHICAGI!

Pravi kranjski semenj, združen z izletom

—priredi—

Slovenski Delavski Sokol Chicago

V NEDELJO, DNE 3. AVGUSTA
V GARDEN CITY GROVE, LYONS, ILL.

PROSTE VAJE slovenskih telovadcev in telovadk, pri katerih sodelujejo tudi češki in hrvatski telovadci.

Tekmovalno kegljanje. Najboljši kegljavci dobe darila.

Na prodaj vsakovrstna roba na semnju . . . po visokih in nizkih cenah. **Vse napol zastonj!**

Vstopnina 15c za osebo. Pivo prve kvalitete na čepu, okusen prigrizek na razpolago.

Kako se pride na prostor, na katerem se vrši izlet?

Vzemi karo do Ogden ave. in se pelji z njo do 52. ave. Tam se presedi na karo, ki vozi v Lyons. Stopi s kare pred mostom prek reke Desplaines. Tam se obrni proti jugu našel boš lahko pravi prostor.

VABILO NA PIKNIK!

Jugoslov. social. klub štv. 45, Waukegan, Ill.

— PRIREDI —

v nedeljo, dne 27. julija t. l. shod, oziroma piknik

Veselica se bo vršila na zapadu v malem gozdiču, — oddaljenem kakih petnajst minut od slovenske cerkve (na Francinovi farmi, pri 10 cesti—). Sodrug Frank Savs bo govoril o socializmu in o socialističnih idejah.

Socialistične prireditve so v naši naselbini zelo redke. Zato vljudno vabimo vse rojake in rojakinje iz te, kakor tudi iz bližnjih naselbin, naj nas gotovo posetijo.

Začetek bo ob 1. uri popoldan.

Vstopnina je 50c za možke. **Pivo je prosto!**

Plesne komade bodo svirali tamburaši društva "Ljubljanca".

Za točno potstrežbo bo skrbel ODBOR.

Pri ognjeni peči.

Bos proti Matijetu, uklonjenemu od trdega dela, ki mu lije pot curkoma raz vroče čelo ter si utira znoj z žuljevo roko: Kaj pa lenariš, ali si zato plačan? Matija dvigne svojo trudno glavo, prime za delo ter reče osorno, ne da bi pogledal svojega krutega priganjača: Obrisati se bom vendar smel, saj nisem sužnj. Kot odgovor je dobil zvečer izplačan ves svoj pičli krvavi zaslužek. Naenkrat mu pade v glavo dobra misel, da se nasmeji na ves glas ter sklene takoj, da ne bo več nikoli delal v tovarni, za druge. In kaj je storil? Čez dva dni se ga je že videlo, kako samozavestno je stopal po zeleni celini in ogledoval lepo krajino. Zakaj bi je tudi ne? Saj je na svoji zemlji, ki si jo je kupil ravnokar, na njej bo delal, živel in umrl. Neodvisen in samostojen je sedaj. Za sosede ima rojake in ti so mu tudi povedali, da so zadovoljni, ker zemlja obrodi zelo obilno. Zdravi čisti zrak ga je v enem dnevu pomladil. Kako veselo je in vse polno življenja. Ne daleč od njega mulijo malomarno lepe pisane krave bujno rastočo deteljo in timoti, v cementni jami se valjajo tolsti prešiči, na drugem koncu vodi ošabno velik pisan petelin nebroj svoje pernate družine, nad glavo se mu zbira truma igrajočih se domačih golobov, iz visokega, dolgo in debeloklasnega žita se vzdigujejo žvrgoleči škrjančki, med gozdnim grmičjem pa se mu naenkrat prikaže lepa glavica radovedne srne. Tedaj stopi v gozd in se vleže na mehki mah. pod košati hrast.. Kaka razlika med smrdečim in zaduhlim tovarniškim zrakom in med tem v prosti naravi. Vesel je danes Matija. Zemljo je kupil po ceni, ker je lastnik T. Kersten že precej star in hoče kolikor mogoče prej vse prodati. Ostanek bo plačal na lahke obroke. V mestu Crivitz, Wis., je dobil loto zemlje, kakor vsaki, ki kupi do 25. avgusta in tam si lahko postavi lepo hišo za rent, če ga veseli. In s kako malim denarjem je vse to dobil. Tudi vožni stroški so se mu povrnili. Iz žepa izvleče knjižico ter čita z vidnim zadovoljstvom ime zastopnika N. Piklor, 1526 West 21 St., Chicago, Ill., na katerega se je obrnil zaupno glede farme, ter želi po tihem, da bi drugi rojaki ravnali kot on.

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke

je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanske črte (linije). Sifkarte prodajamo po **kompanijskih** cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka **kupuje in prodaja in zamenjuje denar** vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 $1, brez odbitka. —

Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — **Slovenci postreženi v slovenskem jeziku.** — Banka ima $5,318,821.65 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO, ILLINOIS

CLEVELANDČANI POZOR!

Belaj & Močnik

6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO.

KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo.

Izdelujeva obleke po najnovejši modi.

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue
vogal Loomis ulice
Chicago.

VLOŽENA GLAVNICA $1,900,000.00

JAN KAREL, PREDSEDNIK. — AMERICAN STATE BANK — J. F. ŠTEPINA, BLAGAJNIK

Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" čikaških bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi ulege poštne hranilnice Zdr. držav. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J.

Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure zvečer; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure dopoldne.

Denar vložen v našo banko nosi tri procente. Bodite uvejerani, da je pri nas denar naložen varno in dobičkanosno.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Ceškem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni -:- -:- -:-

Restavracija in kavarna "Jugoslavija".

1134 — W. 18 Str., CHICAGO, ILL.

— Domača kuhinja. Odprto po dnevi in ponoči. Unijske cigare! —

E. RICHTER, lastnik.

Conemaugh Deposit Bank

54 MAIN STR. **CONEMAUGH, PA.**

Vložena glavnica $50,000.00.

Na hranilne uloge plačamo 4% obresti.

CYRUS W. DAVIS, predsednik. — W. E WISSINGER blagajnik.

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.

"BALKAN"

KAVARNA - RESTAURACIJA
IN POOL TABLE

M. Poldrugač -:- -:- **1816 So. Centre Ave.**

1.) Rodovitna zemlja; 2.) Zdrava, čista studenčna voda; 3.) Zdravo podnebje, ugodna klima in prijazen kraj; 4.) Dober trg doma in dobre železniške zveze s velikimi industrijelnimi mesti; 5.) Nizke cene, lahki obroki ter nobene čifutarije.

Še je prostora za 150 rojakov. Pridite in ogledajte si to zemljo in kraj sedaj ko vidite kaj raste in kako raste. —

Tu bodo sami Slovenci, tujcev ne bo med nami.

VSE TO je vzrok, da sem prodal od 23. marca naprej nad 60 rojakom farme v največji slovenski farmarski naselbini v

WAUSAUKEE, WIS.

PREDNO kupite farmo, glejte, da imate poleg drugih tudi TE ugodnosti, brez katerih niste v stanu uspešno izhajati.

Za nadaljne informacije pišite

A. MANTEL, c. o. GRIMMER LAND CO.,
Room 1007 — 133 W. Washington St., CHICAGO, ILL.